

**PROTOCOL MUNICIPAL PER A L'ABORDATGE DE LA
VIOLÈNCIA MASCLISTA DE SANT PERE DE RIBES**
- Protocol Operatiu -

Març
2015

GLOSSARI D'ACRÒNIMS

CAP: Centre d'Atenció Primària de Salut

CAS: Centre d'Atenció i Seguiment a les drogodependències

CEIP: Centre d'Educació Infantil i Primària

CSMA: Centre de Salut Mental d'Adults

CSMIJ: Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil

IES: Instituts d'Educació Secundària

ME: Mossos d'Esquadra

PL: Policia Local

SIAD: Servei d'Informació i Atenció a les Dones

SIE: Servei d'Intervenció Especialitzada

SS: Serveis Socials municipals

VM: Violència Masclista

PRÒLEG

La violència masclista, en totes les seves formes, és la manifestació més extrema de les desigualtats que pateixen les dones en tots els àmbits de la vida i l'aspecte més dramàtic d'una ideologia patriarcal i androcèntrica encara present a la nostra societat, que no reconeix formalment la plena equiparació de drets i deures entre dones i homes.

És un problema social que pateixen les dones, els seus fills i filles i, conseqüentment, el conjunt de la ciutadania. És per això que tots i totes ens hem d'implicar en la seva atenció i en la recerca de solucions.

Després d'un treball intens i coordinat entre diferents agents municipals i comarcals que intervenen en l'atenció d'aquesta problemàtica, us presentem el Protocol i el Circuit municipal per a l'abordatge de la violència masclista de Sant Pere de Ribes, un document que estableix els criteris que han de guiar la pràctica professional i que recull un seguit d'orientacions i actuacions en els diferents nivells d'intervenció, com són la prevenció, la detecció, l'atenció i la recuperació.

El Protocol no es centra únicament en la violència que es dona en l'àmbit de la parella, sinó que reconeix i defineix altres formes i àmbits de violència masclista, tot facilitant informació sobre els recursos i serveis que poden atendre aquestes situacions.

El Protocol vol esdevenir una eina útil, que doni una resposta integral, coordinada i ajustada a les necessitats de les dones que pateixen violència masclista i, per tant, que contribueixi a garantir els seus drets fonamentals.

Agrair a totes les persones que han participat en l'elaboració d'aquest Protocol i, especialment, al Servei de Dona de l'ajuntament, que és qui l'ha coordinat.

Laura Marcos i Navarro

Regidora de Dona, Formació - Educació i Treball

Lluís Giral i Vidal

Alcalde

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ	5
2. PROCÉS D'ELABORACIÓ DEL PROTOCOL	6
2.1. Objectius del Protocol.....	6
2.2. Metodologia per a l'elaboració del Protocol.....	6
3. MARC CONCEPTUAL I NORMATIU.....	10
3.1. Marc conceptual.....	10
3.2. Marc normatiu.....	13
4. ABAST DEL PROTOCOL.....	16
5. ORIENTACIONS PROFESSIONALS.....	18
5.1. Prevenció.....	18
5.2. Detecció.....	23
5.3. Atenció.....	30
5.4. Coordinació i Recuperació	35
5. Fluxgrama.....	39
6. MAPA DE RECURSOS	41
7. MECANISMES DE DESPLEGAMENT I AVALUACIÓ DEL PROTOCOL.....	44
7.1. Estratègies per al desplegament del Protocol	44
7.2. Estratègies per a l'avaluació del Protocol.....	44
ANNEX 1. Exemples i indicadors de sospita de situacions de violència masclista	46
ANNEX 2. Exemples i indicadors de sospita de situacions de violència masclista en els àmbits laboral i social/comunitari	52
ANNEX 3. Indicadors de sospita en el marc de la salut	55
ANNEX 4. Protocol de Valoració del Risc	57
ANNEX 5. Model de full de derivació.....	60
ANNEX 6. Model de full d'informació dels recursos d'urgència	62
ANNEX 7. Model d'informe de comunicació a òrgans judicials.....	63
ANNEX 8. Materials i recursos pedagògics per a la prevenció.....	64

1. INTRODUCCIÓ

En els darrers anys, la violència contra les dones s'ha considerat un dels problemes més importants amb el qual s'enfronta la societat actual. Tot i que no es tracta d'un fenomen nou, durant les dues darreres dècades ha tingut lloc un procés de denúncia i visibilització que ha incidit en la conscienciació del fenomen, convertint el que fins aleshores es considerava una qüestió privada en un problema social. Al mateix temps, aquesta presa de consciència ha situat l'eradicació de la violència contra les dones entre les prioritats de les organitzacions internacionals, els diferents governs i el conjunt de les administracions públiques de bona part de països del món.

Les Nacions Unides, en la Declaració per l'eliminació de la violència contra les dones, feta per l'Assemblea General de l'ONU el 20 de desembre de 1993, defineixen la **violència contra les dones** com *qualsevol acte de violència de gènere que pugui tenir com a resultat un dany o sofriment físic, sexual, o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen a la vida pública com a la privada.*

Així mateix, la [Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista](#), insta a les diferents institucions i administracions, des del Govern de la Generalitat fins als ens locals, a desplegar Circuits per a l'abordatge coordinat de la violència masclista i a elaborar Protocols d'actuació que ofereixin pautes clares i les eines necessàries al conjunt de professionals dels diferents àmbits a fi de prevenir, detectar, atendre i oferir la recuperació necessària a les dones que es troben afectades per la violència masclista, així com als seus fills i filles i/o altres persones que n'estiguin al càrrec.

2. PROCÉS D'ELABORACIÓ DEL PROTOCOL

Fins l'actualitat, el municipi de Sant Pere de Ribes comptava amb un Protocol d'atenció a dones víctimes de violència familiar, d'àmbit comarcal, elaborat a l'any 2003. En els darrers anys, un bon nombre dels municipis de la comarca han anat desenvolupant els seus propis protocols adaptats a la seva realitat local actual. En conseqüència, aquest antic protocol ha quedat desfasat, fent palesa la necessitat d'elaborar un protocol propi per al municipi de Sant Pere de Ribes per articular els recursos i serveis de la xarxa local en l'abordatge de la violència masclista.

El present Protocol ha estat elaborat de forma participada a partir de l'experiència del conjunt de professionals dels recursos de la xarxa local implicats en l'abordatge de la violència masclista al municipi. Es tracta d'un protocol viu, en permanent actualització, per tal d'adaptar-se i donar resposta a les necessitats emergents al territori.

2.1. Objectius del Protocol

El Protocol municipal pretén donar resposta al conjunt de situacions de violència masclista cercant la consecució dels següents objectius específics:

- Donar una resposta unificada, coordinada i adequada a les diferents situacions que poden sorgir en l'abordatge de la violència masclista.
- Millorar la qualitat de la resposta dels serveis públics davant les situacions de violència masclista, evitant les duplicitats en la intervenció i la consegüent victimització secundària de les dones.
- Establir uns criteris mínims d'actuació per tal d'assegurar la celeritat i la qualitat de les intervencions i també el flux d'informació necessari entre els i les professionals dels serveis que hi intervenen, respectant en tot moment les decisions de les dones i la seva autonomia.
- Delimitar les responsabilitats i les limitacions en la intervenció de cadascun dels serveis implicats.

2.2. Metodologia per a l'elaboració del Protocol

El Protocol municipal per a l'abordatge de la violència masclista de Sant Pere de Ribes ha estat elaborat seguint el mètode *Circuit Sinèrgies*¹ i gràcies als i les membres de la Comissió Tècnica i al suport metodològic de la consultoria Spora Sinèrgies.

El *Circuit Sinèrgies* planteja un seguit d'estratègies de desplegament i nivells de gestió i intervenció, rols i funcions diferenciades, centrades en tres òrgans diferents, que permet articular al conjunt d'agents implicats en l'abordatge de la violència masclista de manera

---

¹**Circuits Sinèrgia** és una metodologia desenvolupada per Spora Sinèrgies al llarg dels darrers anys, a partir de l'experiència professional, que cerca trobar solucions per a la creixent necessitat d'establir estratègies de coordinació interprofessional per a la gestió d'aquesta mena de problemàtiques complexes.

que cadascun garanteixi el seu compromís i suport en la constitució del Circuit i Protocol municipals. Els tres òrgans són els següents: la *Mesa Institucional* (MI), la *Comissió Tècnica* (CT) i l'*Anella Tècnica* (AT).

Mesa Institucional

Està formada per persones representants de diversos àmbits administratius i institucionals del territori a nivell local (municipal) i supra-local (comarcal i territorial) implicades en l'abordatge de la violència masclista, i ha de garantir el compromís polític i el suport institucional a la creació, desplegament i implantació del Protocol i el Circuit per a l'abordatge de la violència masclista en el territori. La Mesa Institucional (MI) és el màxim òrgan de representació institucional i de decisió de la xarxa.

Institucions representades en la MI:

Representació del Govern de la Generalitat: Delegacions territorials

- Institut Català de les Dones (co-presidència del Circuit)
- Secretaria de Família
- Dep. de Salut
- Dep. d'Empresa i Ocupació
- Dep. de Justícia
- Regió policial de la policia de la Generalitat: Mossos d'Esquadra de Sitges

Representació de la Diputació de Barcelona

- Diputació de Barcelona: Educació, Igualtat i Ciutadania

Representació municipal: Àrees i Regidories de l'Ajuntament:

- Alcaldia (co-presidència del Circuit)
- Àrea de Serveis a les Persones: Serveis Socials, Cooperació i Ciutadania, Gent Gran, Dona, Formació – Educació i Treball
- Àrea de Coneixement: Salut, Esports, Cultura i Joventut
- Àrea de Governació: Governació i Mobilitat
- Àrea de Territori: Urbanisme, Medi Ambient, Habitatge i Patrimoni, Serveis i Via pública
- Àrea d'Economia i Finances: Promoció Econòmica, Hisenda i Organització Interna
- Policia Local municipal

Representació d'altres òrgans territorials:

- Consell Comarcal del Garraf: Salut, Serveis Socials i Equitat
- Consorci Sanitari del Garraf

Comissió Tècnica

Està formada per persones professionals de diversos recursos del territori implicats directament en la detecció i atenció de les dones en situació de violència masclista. És l'òrgan gestor del Protocol i el Circuit per a l'abordatge de la violència masclista, que coordina els esforços necessaris i gestiona les necessitats del conjunt de la xarxa en al territori. Les persones que formen part de la CT han de vetllar perquè els circuits funcionin correctament i perquè millorin dia a dia.

Agents participants a la Comissió Tècnica:

Les persones aquí esmentades han elaborat els continguts del present Protocol.

- Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD): Eva Torralba (coordinació del Circuit) i Ana Gea.
- Mossos d'Esquadra – Grup d'Atenció a la Víctima: Jaume Fuster.
- Policia Local municipal: David Guerrero.
- Serveis Socials municipals: Esther Martínez, Sílvia Pérez i Gemma Mozota.
- Departament de Diversitat i Ciutadania de l'Ajuntament: Laura Lamarca.
- Hospital de Sant Camil: Pilar Abascal i Judith Segura.
- Centre d'Atenció Primària: Rosa Cañizares i Clàudia Pérez.
- Centre de Salut Mental del Garraf: Carlos Carmona i Mònica Esquerra.
- Centre d'Atenció i Seguiment a les Drogodependències.
- Institut Català de les Dones: Carme Vidal.

Agents que han col·laborat en la revisió del Protocol:

- Jutjat nº 6 de Vilanova i la Geltrú: Francisco David Cabrera.
- Servei d'Intervenció Especialitzada del Baix Llobregat: Meritxell Vegué.

Anella Tècnica

Està formada pel teixit social del territori i per persones professionals de diversos recursos i àmbits que participen puntualment en algun dels nivells d'intervenció de la violència masclista. Estan en permanent coordinació amb la CT i poden participar de la comissió si així ho desitgen. Els recursos i entitats que conformen l'AT han de ser coneixedores del Protocol i del Circuit, així com de les pautes d'actuació corresponents i dels mecanismes de coordinació establerts.

Agents que configuren l'Anella Tècnica:

- *Recursos socials:* Equips d'Atenció a la Infància i Adolescència (EAIA) i Centres Oberts.

Protocol municipal per a l'abordatge de la violència masclista de Sant Pere de Ribes

- *Recursos sanitaris:* Centres de Salut Mental Infanto-Juvenils (CSMIJ).
- *Recursos educatius:* Centres d'Ensenyament Infantil i Primari (CEIPs) i Instituts d'Ensenyament Secundaris (IES).
- *Recursos d'inserció laboral:* Oficina de Treball de la Generalitat (OTG).
- Consell Social Municipal.
- Teixit associatiu local.
- Altres recursos i entitats que es considerin necessàries o que desitgin participar-hi.

3. MARC CONCEPTUAL I NORMATIU

3.1. Marc conceptual

La violència vers les dones ha estat una problemàtica social que ha aflorat a la llum al llarg de les darreres dècades, fruit de les denúncies socials i de les reivindicacions del teixit social, especialment per part dels moviments feministes. El desenvolupament de polítiques públiques capaces d'abordar aquesta problemàtica i d'una legislació al respecte han anat acompanyades de l'aprofundiment teòric i conceptual sobre la mateixa, donant lloc a termes com “**violència domèstica**”, “**violència de gènere**”, “**violència vers les dones**” o bé “**violència masclista**”. Durant les darreres dècades, s'han centrat esforços en desvincular la violència vers les dones de l'àmbit domèstic, d'allò considerat *privat*, tot ampliant el focus de la violència a tots els espais de la vida de les dones i convertint-lo en un problema de caire públic. Així, s'entén que la **violència vers les dones** és aquella que s'exerceix contra les dones pel simple fet de ser-ho, en el marc d'una relació de domini i control sobre elles.

Aquest tipus de violència s'emmarca en la nostra estructura socio-cultural, que empara la desigualtat entre homes i dones sota la forma del **patriarcat**, tot establint l'assignació d'uns rols i d'uns estereotips que encaixen dins el sistema sexe-gènere. Totes les societats construïdes sobre una base patriarcal, com la nostra, defineixen unes expectatives a complir pel que fa als rols de gènere. Aquests rols són valorats de forma desigual i són integrats com a naturals en el context social i cultural en el que es desenvolupen, de manera que són acceptats com a propis per les persones que en formen part, o bé produeixen rebuig i càstig social quan són transgredits. Tal i com mostra la *Figura 1*, les creences sobre els rols de gènere i els estereotips tradicionals de gènere associats constitueixen la base de la desigualtat entre homes i dones.

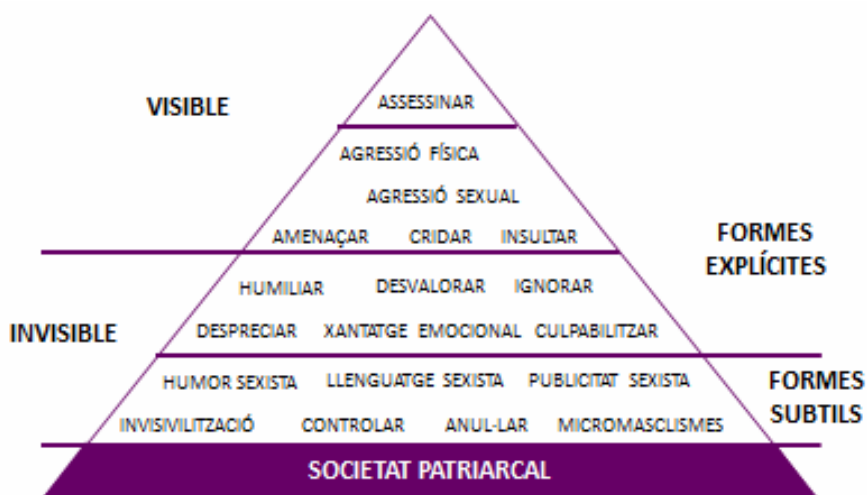

Figura 1. La piràmide de la violència masclista.²

² Font: adaptat a partir de Carles Fonts – ATTAC-PV (2012). [El fin de la violencia machista está, también, en manos de nosotros... los hombres.](#) [En línia]. Disponible a:

La lluita contra aquestes desigualtats passa per enfortir l'**equitat de gènere**, assumint que homes i dones no som iguals ni disposem de les mateixes oportunitats i que per tant cal promoure mesures específiques i adaptades per assolir una societat més justa i equitativa.

A nivell del territori català, la legislació vigent és pionera en la definició dels termes i el desplegament de recursos, eines professionals i jurídiques per a l'abordatge de la violència vers les dones.

Concepte de “Violència Masclista”

La [Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista](#) defineix la «violència masclista» com *la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.*

Formes de Violència Masclista

La *Taula 1* recull les diferents formes en què es pot manifestar la violència masclista establertes per la Llei 5/2008.

Taula 1. Formes de violència masclista

Violència física

Comprèn qualsevol acte o omisió de força contra el cos d'una dona, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany.

Violència psicològica

Comprèn tota conducta o omisió intencional que produeixi en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d'amenaces, d'humiliació, de vexacions, d'exigència d'obediència o submissió, de coerció verbal, d'insults, d'aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat.

Violència sexual i abusos sexuals

Comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.

Violència econòmica

Consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si escau, de llurs filles o fills, i la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella.

La violència masclista es pot exercir d'una manera puntual o d'una manera reiterada. Trobareu indicadors de sospita específics i exemples per a cada una de les formes de violència masclista en l'Annex 1.

http://www.attacpv.org/web3/index.php?option=com_content&view=article&id=1131:el-fin-de-la-violencia-masclista-esta-tambien-en-manos-de-nosotros-los-hombres&catid=27:opinionsaltermundistesmenudempart&Itemid=53

Àmbits de Violència Masclista

La Taula 2 recull el conjunt d'àmbits i espais en els que pot tenir lloc la violència masclista establerts per La llei 5/2008.

Taula 2. Àmbits de violència masclista

1. Violència en l'àmbit de la parella

Consisteix en la violència física, psicològica, sexual o econòmica exercida contra una dona i perpetrada per l'home que n'és o n'ha estat el cònjuge o per la persona que hi té o hi ha tingut relacions similars d'afectivitat.

2. Violència en l'àmbit familiar

Consisteix en la violència física, sexual, psicològica o econòmica exercida contra les dones i les menors d'edat en el si de la família i perpetrada per membres de la mateixa família, en el marc de les relacions afectives i dels lligams de l'entorn familiar. No s'hi inclou la violència exercida en l'àmbit de la parella, definida en l'apartat primer.

3. Violència en l'àmbit laboral

Consisteix en la violència física, sexual o psicològica que es pot produir en el centre de treball i durant la jornada laboral, o fora del centre de treball i de l'horari laboral si té relació amb la feina, i que pot adoptar dues tipologies:

a) Assetjament per raó de sexe

El constitueix un comportament no desitjat relacionat amb el sexe d'una persona en ocasió de l'accés al treball remunerat, la promoció en el lloc de treball, l'ocupació o la formació, que tingui com a propòsit o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat de les dones i de crear-los un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu.

b) Assetjament sexual

El constitueix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat d'índole sexual que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una dona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest.

4. Violència en l'àmbit social o comunitari

Comprèn les manifestacions següents:

- a) **Agressions sexuals:** consisteixen en l'ús de la violència física i sexual exercida contra les dones i les menors d'edat que està determinada per l'útilització premeditat del sexe com a arma per a demostrar poder i abusar-ne.
- b) **Assetjament sexual.**
- c) **Tràfic i explotació sexual de dones i nenes.**
- d) **Mutilació genital femenina o risc de patir-la:** inclou qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o hi produeixi lesions, encara que hi hagi consentiment exprés o tàcit de la dona.
- e) **Matrimonis forçats:** són aquells que es produeixen sense el consentiment vàlid de com a mínim un dels contraents, per la intervenció de terceres persones de l'entorn familiar que s'atorguen la facultat de decisió i pressionen perquè aquesta pràctica es produeixi.³
- f) **Violència derivada de conflictes armats:** inclou totes les formes de violència contra les dones que es produeixen en aquestes situacions, com ara l'assassinat, la violació, l'esclavatge sexual, l'embaràs forçat, l'avortament forçat, l'esterilització forçada, la infecció intencionada de malalties, la tortura o els abusos sexuals.
- g) **Violència contra els drets sexuals i reproductius de les dones,** com ara els avortaments selectius i les esterilitzacions forçades.

³ Definició extreta del Programa de Seguretat contra la violència masclista del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya.

5. Qualsevol altres formes

Comprèn les manifestacions següents: *Qualsevol altres formes anàlogues que lesionin o siguin susceptibles de lesionar la dignitat, la integritat o la llibertat de les dones.*

Trobareu indicadors de sospita específics i exemples per a cada un dels àmbits de la violència masclista en els Annex 1 i 3.

3.2. Marc normatiu

Existeix un ampli ventall de drets i mesures a nivell internacional, europeu, estatal i nacional que es recullen a continuació.

3.2.1. Marc internacional

- **La Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (CEDAW), 1979**, reconeix expressament la necessitat de canviar actituds, mitjançant l'educació dels homes i les dones, perquè acceptin la igualtat de drets i superin les pràctiques i els prejudicis basats en els rols estereotipats.
- **La Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona, proclamada per l'Assemblea General de les Nacions Unides, el 20 de desembre de 1993**, reconeix per primera vegada que “la violència contra es dones constitueix una violació dels drets humans i llibertats fonamentals” i dóna una primera definició que inclou la violència física i psíquica i altres classes de maltractaments.
- **La Declaració de Beijing, de 1995**, sorgida de la **IV Conferència Mundial de les Nacions Unides sobre les Dones**, reconeix per primera vegada que les causes de la violència són estructurals i defineix la “**violència de gènere**” com *qualsevol acte de violència basat en el gènere que té com a resultat, o és probable que tingui com a resultat, uns danys o patiments físics, sexuals o psicològics per a les dones, incloent-hi les amenaces dels esmentats actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant en la vida pública com en la privada* (Article 113).
- **La Resolució de la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides, de 1997**, condemna la violència sexista contra la dona i exigeix l'eliminació de la violència en la família i la comunitat, exhortant als governs a actuar per prevenir, investigar i castigar els actes de violència, tot proporcionant a les dones unes reparacions justes i una assistència especialitzada.
- **La Resolució de la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides 2001/49** condemna tots els actes de violència contra les dones i especialment la violència contra les dones en situacions de conflicte armat.

3.2.2. Marc europeu

- **La Resolució del Parlament Europeu del setembre de 1997**, coneguda com a “**Tolerància zero davant la violència contra les dones**”, desenvolupada l'any 1999, i la **decisió marc del Consell d'Europa del 15 de març de 2001, sobre l'Estatut de la**

víctima en el procés penal, assenyalen la importància d'evitar els processos de victimització secundària i la necessitat de serveis especialitzats i d'organitzacions de suport a la víctima.

- L'any 1999 és declarat com a **Any Europeu de Lluita contra la Violència de Gènere**.
- **La Resolució del Consell d'Europa, de 17 de juliol de 2002**, insta els estats a elaborar estratègies d'intervenció col·lectiva en l'àmbit local, de forma que hi hagi una coordinació entre les diverses institucions i es mobilitzin els recursos humans i financers per combatre la violència domèstica.
- **La Directiva 2006/54/CE del Parlament Europeu i del Consell, del 5 de juliol de 2006**, relativa a l'aplicació del principi d'igualtat d'oportunitats i igualtat de tracte entre homes i dones en afers de treball i ocupació (refosa), destaca la rellevància d'adoptar mesures per combatre tota classe de discriminació per raó de sexe en els àmbits regulats per aquesta Directiva i, en particular, adoptar mesures eficaces per prevenir l'assetjament sexual en el lloc de treball.

3.2.3. Marc estatal

- **La Llei Orgànica 14/99** introdueix per primera vegada la mesura d'allunyament.
- **La Llei Orgànica 11/2003, del 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers**.
- **La Llei Orgànica 15/2003, del 25 de novembre**, per la qual es modifica la Llei Orgànica 10/1995, del 23 de novembre, del Codi penal.
- **La Llei 27/2003, del 31 de juliol, reguladora de l'ordre de protecció a les víctimes de violència domèstica**. Aquesta llei ha comportat una nova fita en les mesures cautelars especialíssimes sense cap precedent en l'ordenament jurídic penal espanyol.
- **La Llei Orgànica 1/2004, del 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere**, constitueix la primera llei integral europea que recull una resposta global a les violències contra les dones en les relacions de parella, amb inclusió d'aspectes preventius, educatius, socials, laborals, assistencials, sanitaris i penals.
- **La Llei Orgànica 3/200, del 22 de març, per a la igualtat efectiva entre homes i dones**, suposa una innovació quant a la prevenció de conductes discriminatòries, que vulneren el principi d'igualtat en qualsevol àmbit: violència de gènere, discriminació salarial, discriminació en les pensions, presència de les dones en llocs de responsabilitat política, conciliació de la vida personal i laboral i altres.

3.2.4. Marc autonòmic

- **Llei orgànica 6/2006, del 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya**. L'article 19 determina, com a drets de les dones, el dret al lliure desenvolupament de la personalitat i capacitat personal, a viure amb dignitat,

seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i tota mena de discriminació; i el dret a participar en condicions d'igualtat d'oportunitats amb els homes en tots els àmbits públics i privats. L'article 41.3 estableix com un dels principis rectors de les polítiques públiques, el deure de garantir que s'afrontin de manera integral totes les formes de violència contra les dones i els actes de caràcter sexista i discriminatori i, així mateix, estableix el deure de fomentar el reconeixement del paper de les dones en els àmbits cultural, històric, social i econòmic i el de promoure la participació dels grups i les associacions de dones en l'elaboració i l'avaluació de les esmentades polítiques. A més, l'article 153 aborda les polítiques de gènere disposant que correspon a la Generalitat la competència exclusiva de la regulació de les mesures i els instruments per a la sensibilització sobre la violència de gènere i per detectar-la i prevenir-la, i també la regulació de serveis i recursos propis destinats a aconseguir una protecció integral de les dones que han patit o pateixen aquest tipus de violència.

- ***La Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista***, és la primera llei integral que regula aquesta qüestió a Catalunya, i que marca el camí per a l'eradicació de la violència masclista i la remoció de les estructures socials i dels estereotips culturals que la perpetuen. Reconeix a les dones com a subjectes de dret, obligant als poders públics a condemnar la violència contra les dones i aplicar polítiques amb aquesta finalitat.

4. ABAST DEL PROTOCOL

L'abast del present Protocol inclou totes les formes de violència masclista descrites per la Llei 5/2008, així com tots els àmbits en els que aquesta pot tenir lloc. És a dir:

Formes:

- Violència física
- Violència psicològica
- Violència sexual i abusos sexuals
- Violència econòmica

Àmbits:

- Violència en l'àmbit de la parella
- Violència en l'àmbit familiar
- Violència en l'àmbit laboral
- Violència en l'àmbit social o comunitari

Així mateix, el Protocol aborda els 4 nivells d'intervenció descrits per la Llei 5/2008: *prevenció, detecció, atenció i recuperació*, tot incloent actuacions de sensibilització i prevenció dirigides al conjunt de la ciutadania, així com pautes de detecció, atenció i recuperació dirigides a l'abordatge professional de les dones afectades per la violència masclista així com els seus fills i filles i/o altres persones que n'estiguin al càrrec.

No obstant, cal tenir present el conjunt de protocols i marcs normatius de referència, de tipus genèric sectorial, desenvolupats per diferents administracions i institucions arran de la Llei 5/2008. Així doncs, aquest Protocol municipal pretén adaptar els protocols i marcs normatius de referència existents respecte l'abordatge de la violència masclista a la realitat territorial del municipi, tot establint els rols i funcions de cada servei en un circuit coordinat que permeti donar una resposta eficient a aquests tipus de situacions.

Protocols de referència

Protocols de tipus genèric:

- [Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista](#).(Institut Català de les Dones, 2009).
- [Pla de seguretat i atenció a les víctimes de violència masclista i domèstica](#). (Departament d'Interior).
- [Protocol Marc i orientacions d'actuació contra els maltractaments a les persones grans](#). (Secretaria de Família, 2012).

Protocols sectorials (dirigits a professionals de diferents àmbits):

- [Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya. Document Marc](#). (Departament de Salut, 2009). Aquest Document Marc va acompanyat de 10 Documents Operatius que aprofundeixen en l'abordatge de situacions de violència masclista en casuístiques específiques:
  - [Document Operatiu de drogodependències](#)

- [Document Operatiu de dones amb discapacitat](#)
- [Document Operatiu d'embaràs](#)
- [Document Operatiu de maltractament a la gent gran](#)
- [Document Operatiu d'immigració](#)
- [Document Operatiu de maltractament infantojuvenil](#)
- [Document Operatiu de mutilació genital femenina](#)
- [Document Operatiu de salut mental](#)
- [Document Operatiu de VIH i altres ITS](#)
- [Document Operatiu de violència sexual](#)
- [Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista. Guia pràctica per a professionals de Joventut per orientar l'actuació en violència masclista amb persones joves.](#) (Direcció General de Joventut, 2013).

Protocols específics (per a l'abordatge dels diferents àmbits de la violència masclista):

- [Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront el ciberassetjament entre iguals.](#) (Departament d'Ensenyament).
- [La prevenció i l'abordatge de l'assetjament sexual i per raó de sexe a l'empresa.](#) (Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball, Departament de Treball).
- [Protocol per a l'abordatge dels matrimonis forçats.](#) (Generalitat de Catalunya, 2014).
- [Procediment d'atenció i prevenció policial de matrimonis forçats.](#) (Departament d'Interior).
- [Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina.](#) (Secretaria per a la Immigració, 2007).
- [Protocol de protecció de víctimes de tràfic d'éssers humans a Catalunya.](#) (Generalitat de Catalunya, 2013).

Protocols territorials:

- [Protocol per a l'abordatge de situacions de risc i/o maltractaments greus a la infància i adolescència.](#) (Xarxa Comarcal Infància i Adolescència Garraf, 2014).

Finalment, és necessari que el desplegament del **Protocol municipal per a l'abordatge de la violència masclista de Sant Pere de Ribes** vagi acompanyat de les accions necessàries i del suport institucional corresponent per tal de garantir una implementació eficaç del circuit i el desenvolupament de les accions que es descriuen en els següents capítols.

5. ORIENTACIONS PROFESSIONALS

Les orientacions professionals recollides s'estructuren seguint els 4 nivells d'intervenció establerts pel [Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista](#) (ICD, 2009):

- **Prevenió**
- **Detecció**
- **Atenció**
- **Recuperació**

A continuació es presenten un conjunt d'eines i orientacions professionals encaminades a facilitar la intervenció dels i les professionals per a cadascun d'aquests nivells d'intervenció.

5.1. Prevenió

La **prevenió**, d'acord amb la [Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista](#), consisteix en el conjunt d'accions dirigides a evitar o reduir la incidència del problema de la violència masclista per mitja de la reducció dels factors de risc, i impedir-ne així la normalització, i les accions dirigides a sensibilitzar la ciutadania, especialment les dones, en el sentit que cap forma de violència no és justificable ni tolerable. Les **actuacions preventives** han de considerar tant les situacions en què encara no s'han donat situacions d'abús, per tal de permetre identificar-les, especialment entre la població jove, com els casos en què ja s'han donat situacions de violència, per evitar-ne la cronicitat. S'entén per **sensibilització** el conjunt d'accions pedagògiques i comunicatives dirigides a generar canvis i modificacions en l'imaginari social que permetin avançar cap a l'eradicació de la violència masclista (ICD, 2009).

Podem distingir tres nivells de prevenió:

- **Prevenió primària:** es dirigeix a la població general. Consisteix en fer visible la violència contra les dones i sensibilitzar a la comunitat sobre les característiques estructurals del fenomen, incidint en el fet de desmuntar mites i trencar amb els estereotips de gènere que la sostenen. Les accions s'han de dirigir, doncs, a transformar les bases estructurals que perpetuen la violència i a reforçar les habilitats de les persones per afrontar-ho, tot prevenint aquest tipus de situacions.
- **Prevenió secundària:** consisteix en realitzar accions dirigides a la població en risc de patir violència per tal d'intervenir abans que aquesta es produeixi, o bé detectar les situacions de forma precoç en els casos en els que s'hagin produït. En aquest cas, les intervencions han d'assegurar una detecció el més precoç possible i una intervenció ràpida.
- **Prevenió terciària:** consisteix en la realització d'intervencions encaminades a reduir els efectes o les seqüeles de les situacions de violència per tal d'evitar

que el problema persisteixi. En aquest cas, les intervencions es centren en la reducció de la durada i la gravetat dels maltractaments i estan adreçades a aquelles dones que viuen o han viscut una situació de violència, intervenint en el seu procés de recuperació. També poden encabir-se aquí les accions adreçades a treballar amb els agressors.

A continuació es presenten un seguit d'estratègies preventives a desenvolupar des dels diferents serveis i recursos i els agents que tenen un paper destacat a nivell de prevenció.

5.1.1. Agents professionals

Els i les professionals de la xarxa de recursos i serveis tenen la capacitat i responsabilitat de desenvolupar estratègies de prevenció. És necessari que cada servei i recurs realitzi una anàlisi de la població amb la que intervé i que desenvolupi estratègies adaptades a la població diana per tal de garantir l'impacte de les estratègies de prevenció. En aquest sentit, cal destacar el paper clau que desenvolupen alguns recursos:

- **Recursos educatius i del lleure:** Es tracta dels agents protagonistes a l'hora de desplegar actuacions de sensibilització i prevenció encaminades a fomentar activament les relacions lliures de violència, revisar de forma crítica les creences que sostenen els mites de l'amor romàntic i els estereotips de gènere, així com visibilitzar les diferents manifestacions que pot tenir la violència masclista. La intervenció amb infants i joves és essencial per fomentar l'igualtat de gènere i en la generació de models de relacions afectives lliures de violència, tot oferint-los les eines per a que puguin identificar les situacions d'abús.

Així mateix, els recursos educatius tenen un paper clau en la prevenció de les situacions de Mutilació Genital Femenina (MGF). Consulteu el [Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina](#) per conèixer les actuacions proposades amb més detall.

- **Recursos d'atenció a dones; recursos socials; recursos de seguretat; recursos sanitaris:** Es tracta d'agents clau, tant per l'ampli ventall de la població a la que atenen com per l'espai de consulta personal que ofereixen. Per aquesta raó, són recursos que poden desenvolupar tant estratègies de sensibilització i prevenció comunitària (*prevenció primària*) com actuacions per facilitar la identificació de les situacions de violència masclista per tal d'evitar-ne la cronicitat (*prevenció secundària i terciària*).
- **Teixit associatiu i grups de dones:** El teixit associatiu, i en especial les associacions de dones, són agents integrats dins el teixit social i, per tant, amb una gran capacitat per arribar a bona part de la ciutadania. Es tracta d'agents que ocupen l'espai idoni per al desenvolupament d'accions pedagògiques de sensibilització i prevenció encaminades a canviar l'imaginari social en favor de la igualtat entre homes i dones.

5.1.2. Estratègies de prevenció

A continuació es presenten un conjunt d'accions i activitats dirigides a la prevenció de les situacions de violència masclista:

- **Formació del conjunt de professionals per a l'atenció a les dones en situació de violència masclista**

La **formació específica sobre violència masclista** als i les professionals és essencial per garantir la detecció precoç de les situacions, ja sigui a través de la dona que acudeix al servei, de l'home que acudeix al servei o dels seus fills i filles. En aquest sentit, **és important que els i les professionals coneguin els indicadors de sospita que els permetran identificar les situacions de violència així com els recursos disponibles amb els que coordinar-se en cada cas per tal de garantir una actuació eficaç i integral.**

Al mateix temps, convé promoure la **formació en diversitat cultural** al conjunt de professionals que realitzen atenció directa per tal de poder detectar les formes específiques de violència masclista relacionades amb patrons culturals concrets –com ara la mutilació genital femenina (MGF) o els matrimonis forçats– així com per **adquirir les eines necessàries per entendre, comunicar-se i abordar la violència masclista en la seva heterogeneïtat i donar-hi la resposta pertinent.**

Així mateix, **convé que els i les professionals revisin les seves pròpies creences respecte els estereotips de gènere i la violència masclista** per tal de promoure la perspectiva de gènere en la intervenció professional.

- **Inclusió de la perspectiva de gènere i la perspectiva de diversitat cultural al conjunt de recursos i institucions i mitjans de comunicació**

Per tal de **canviar l'imaginari social en favor de la igualtat entre homes i dones és necessària la inclusió de la perspectiva de gènere, així com la perspectiva de diversitat cultural**, en el conjunt d'accions implementades des dels diferents recursos i institucions, així com des dels missatges difosos a través dels mitjans de comunicació. De la mateixa manera, les administracions públiques han de garantir la perspectiva de gènere en el tractament de la informació i en les actuacions que es promoguin des de les institucions municipals. En aquest sentit, existeixen algunes guies i recomanacions dirigides al tractament de la informació amb perspectiva de gènere:

- **[“Gènere i mitjans de comunicació. Eines per visibilitzar les aportacions de les dones”](#)**. Es tracta d'un conjunt d'eines i d'un [manual](#) per al seu ús, enfocat als i les professionals periodistes i audiovisuals, per incloure la perspectiva de gènere als mitjans de comunicació. Ha estat elaborat pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya, l'Institut Català de les Dones i el Col·legi de Periodistes de Catalunya (2011).
- **[Guia d'usos no sexistes de la llengua en els textos de l'Administració de la Generalitat de Catalunya](#)**. Es tracta d'un manual que té per

objectiu avançar en la creació d'un llenguatge que abandoni qualsevol ús discriminatori, ja sigui sexista o androcèntric i s'adapti a les exigències de la nostra societat.

- [Guia de llenguatge inclusiu. Immigració, racisme i xenofòbia](#). Es tracta d'un conjunt de recomanacions realitzades pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya a través la Mesa per la Diversitat en l'Audiovisual (2013) amb l'objectiu de promoure un llenguatge inclusiu que eviti els estereotips.

- **Desenvolupament d'activitats específiques de sensibilització i prevenció dirigides a infants i joves**

La intervenció amb infants i joves és cabdal per tal de **prevenir les situacions d'abús i violència, i avançar en favor de l'igualtat de gènere i l'eradicació de la violència contra les dones**. Les accions que els i les professionals dels recursos educatius i del lleure poden dur a terme són múltiples i poden prendre formes diverses. Existeixen un seguit de recursos pedagògics, eines, materials i recursos web que poden ser d'utilitat per als i les professionals a l'hora de planificar una activitat de prevenció amb infants i joves (vegeu l'Annex 8). Així mateix, existeixen protocols específics que poden ser de gran utilitat per als professionals:

- [Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista](#) (Direcció General de Joventut; Departament de Benestar Social i Família, 2013).
- [Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront el ciberassetjament entre iguals](#) (Departament d'Ensenyament).

Així mateix, convé introduir qüestions relacionades amb els estereotips de gènere, els mites de l'amor romàntic i la violència masclista en programes de sensibilització i prevenció de caire més ampli que ja s'estan implementant actualment amb la població jove, com és el cas del **programa "Salut i Escola"**, desenvolupat conjuntament pels serveis de salut (ABS) i els recursos educatius (escoles i instituts).

- **Actuacions de sensibilització dirigides a les persones usuàries dels serveis**

Convé vetllar per la difusió de cartells, tríptics i material de sensibilització sobre la violència masclista adreçada a les persones usuàries dels serveis. L'objectiu d'aquests materials ha de ser facilitar la identificació d'aquest tipus de situacions per part de les persones que la viuen. Per tal que els tríptics i el material difós tinguin l'impacte desitjat és recomanable elaborar materials amb missatges específics dirigits als diferents perfils de dones (dones joves, dones grans, dones nouvingudes, etc.) i també en funció de les demandes i necessitats dictades en els diferents serveis on s'adrecen (serveis d'atenció a dones, serveis socials, serveis de salut, etc.). Convé que aquests materials vagin

acompanyats d'un número de telèfon de contacte i d'un o una professional de referència a qui dirigir-se.

- **Promoció de grups de dones**

Els grups de dones constitueixen un espai d'especial interès per abordar qüestions relacionades amb la violència masclista, com ara les relacions interpersonals i afectives o bé els drets de les dones. D'altra banda, els grups de dones també constitueixen una estratègia per prevenir l'aïllament social de les dones que es trobin o s'hagin trobat afectades per la violència masclista o altres problemàtiques, així com per reforçar la seva xarxa social. Així, convé:

- **Introduir qüestions relacionades amb la violència masclista en els grups de dones ja existents.**
- **Promoure activitats per a dones** per tal de fomentar la seva xarxa social.

- **Desenvolupament d'estratègies de prevenció específiques per a homes**

El treball amb homes és igualment important atès que constitueixen una part activa en l'exercici de la violència vers les dones. La intervenció amb diferents perfils d'homes, inclús amb aquells que presenten antecedents de violència i abús, pot prevenir l'exercici de la violència en relacions futures i evitar la perpetuació d'aquesta problemàtica.

- **Promoure estratègies de sensibilització específiques per a homes**, que fomentin la reflexió sobre les creences associades als estereotips tradicionals de gènere i sobre el paper dels homes davant la violència masclista.
- **Promoure la intervenció – individual o grupal – amb homes que presenten un perfil potencial d'agressor.** Tant l'assessorament individual com la creació de grups d'homes que presenten factors de risc d'exercir violència vers les dones (actituds masclistes, inestabilitat laboral, pèrdua de poder adquisitiu i estatus socio-econòmic, consum abusiu de substàncies, etc.) són espais amb marge per treballar els rols tradicionals de gènere i la promoció de relacions lliures de violència. Una estratègia interessant és lligar aquest tipus d'intervenció a la tasca que realitzen els Serveis Socials, ja sigui per introduir aquests elements en l'assessorament que ofereix el recurs com per vincular als usuaris homes a altres espais creats a tal efecte. Existeixen bones pràctiques en alguns municipis del territori català respecte aquests grups d'homes que demostren l'èxit d'aquest model d'intervenció.
- **Promoure la intervenció – individual o grupal – amb homes que han exercit episodis de violència o abús.** La intervenció individual i/o grupal amb homes que presenten antecedents d'abús i/o violència masclista, més enllà de les mesures judicials, esdevé una estratègia per evitar o reduir la perpetuació de la violència masclista per part d'homes que

n'han exercit. És interessant lligar aquest tipus d'intervenció a la tasca que realitzen els Serveis Socials, ja sigui per incloure aquest enfocament en l'assessorament que ofereix el recurs com per vincular als usuaris homes a altres espais creats a tal efecte.

- **Treball en xarxa i comunitari**

Més enllà de les actuacions que es desenvolupin en el si del servei, és possible que altres serveis, entitats o grups informals realitzin tasques de prevenció i sensibilització al voltant de la violència masclista. En aquest sentit, cal conèixer bé el territori per a poder coordinar-se i beneficiar-se del conjunt d'activitats que ofereixen cada una d'aquestes organitzacions. Així mateix, és necessari que els i les professionals de cada servei coneguin el conjunt de recursos existents al municipi i la comarca així com les activitats que s'hi desenvolupen i els serveis que ofereixen per tal d'orientar correctament les dones que ho requereixin. El treball en xarxa és un requisit indispensable per poder abordar d'una manera integral la violència masclista.

- **Difusió dels recursos específics per a dones**

És necessari que les dones del municipi coneguin els recursos que tenen al seu abast, especialment els recursos específics per a dones. Per aquesta raó convé elaborar tríptics i cartells que donin a conèixer aquests recursos i que expliquin les actuacions que s'hi desenvolupen, tot incloent-hi els horaris d'atenció i un telèfon de contacte.

5.2. Detecció

La **detecció**, d'acord amb la [Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista](#), consisteix en la posada en funcionament de diferents instruments teòrics i tècnics que permetin identificar i fer visible la problemàtica de la violència masclista, tant si apareix de forma precoç com de forma estable, i que permetin també conèixer les situacions en les quals s'ha d'intervenir, per tal d'evitar-ne el desenvolupament i la cronicitat.

A continuació s'expliquen les pautes per a la detecció de situacions de violència masclista. Aquestes pautes estan dirigides als i les professionals de tots els serveis de la xarxa local, de manera que d'ara endavant s'utilitza el terme "servei" de forma genèrica per a referir-se al conjunt de serveis implicats.

1. **Tenir present la possibilitat de detectar situacions de violència masclista**

Tots i totes les professionals han de tenir present que es poden trobar davant d'una situació de violència masclista. Això és estar alerta en el relat que expliquen les persones usuàries del servei per tal de poder reconèixer els indicadors que poden fer saltar les alarmes dels i les professionals. Es tracta d'incloure aquesta qüestió en la mirada professional. Aquest fet és especialment rellevant en les primeres consultes, quan la persona professional

fa una primera exploració de la situació en què es troba la persona usuària del servei i té marge per explorar més enllà del motiu de consulta. Cal tenir present que la detecció d'aquest tipus de situacions es pot donar a partir de:

- **La dona que acudeix al servei** per fer una consulta o demanda a qualsevol recurs. Cal tenir present la possibilitat de detectar situacions de violència masclista en les seves múltiples formes i àmbits.
- **L'home que acudeix al servei** per fer una consulta o demanda a qualsevol recurs.
- **Nens i nenes o joves menors d'edat**, especialment als recursos sanitaris i socials. Els recursos educatius també juguen un paper clau en la detecció de situacions de violència masclista a partir de la conducta dels infants (vegeu els indicadors de sospita en infants en l'Annex 1, Taula A.1.3.). En el cas de les noies i nenes menors d'edat, a banda de detectar situacions de violència masclista en l'àmbit familiar, cal tenir present la possibilitat de detectar:
  - [Situacions de mutilació genital femenina \(MGF\)](#).
  - [Situacions de matrimonis forçats](#).
  - [Situacions de violència masclista en parelles joves](#).

En els casos en què les sospites es detectin a través de l'home o els fills i/o filles de la dona, convé establir el contacte amb la dona i explorar la situació de forma individualitzada.

2. Tenir present els indicadors de sospita

A continuació, la Taula 3 presenta alguns indicadors de sospita en el context d'una consulta que poden ser d'utilitat als i les professionals a l'hora d'identificar possibles situacions de violència masclista. Amb tot, existeixen altres indicadors de sospita específics per a diferents contextos i perfils. Vegeu els indicadors específics per a les diferents formes i àmbits de la violència masclista en els Annexes 1, 2 i 3.

Taula 3. Indicadors de sospita en l'espai de consulta⁴

Actitud i/o estat de la dona durant la consulta

- Trets depressius i de desànim amb baixa autoestima i culpabilitat inexplicables.
- Actitud de temor o evasió, dificultat d'explicar-se i incomoditat.
- Vergonya, comunicació difícil i evitació de la mirada.
- Estat d'ansietat o angoixa, indignació fora de context, agressivitat amb el/la professional que l'atén.

⁴Departament de Salut (2009). [Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya](#). Document Marc. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya

- Aïllament: falta de relacions amb altres persones.
- Manca de cura personal.
- Justificació de les lesions o treure importància d'aquestes.
- Si la parella és present: busca aprovació i denota temor en les respostes.

Actitud de la parella (si l'acompanya a la consulta)

- Demana estar present en tota la visita.
- Control sobre tot el que diu la dona: contesta ell o la interromp per precisar o matisar el seu relat.
- Necessitat de demostrar excés de preocupació o cura.
- Pot presentar-se nerviós i fins i tot hostil o agressiu amb ella o amb el/la professional.

3. Exploració de la situació i valoració del risc

En cas que el o la professional identifiqui algun dels indicadors de sospita, cal explorar la situació per tal de confirmar les sospites de la situació de violència i determinar l'estat en el que es troba la dona: si es tracta d'una situació d'urgència, si la dona és conscient de la situació en què es troba o bé si no n'és conscient i normalitza els abusos viscuts.

- **Exploració de la situació**

En funció del context i del tipus de servei, aquesta exploració es pot realitzar en **una sola entrevista** o bé en **diversos moments** perllongats en el temps. En qualsevol dels casos, és molt rellevant que el o la professional que ha detectat la situació escolti activament el seu relat sense posar etiquetes ni jutjar-la, transmetent-li un missatge de seguretat i confiança, deixant-li la porta oberta per a que pugui recórrer a aquell/a professional quan ella ho desitgi i recordant-li que no es durà a terme cap actuació sense el seu consentiment. És imprescindible que el/la professional conegui els recursos de referència amb els que coordinar-se en cada cas i als que orientar la dona si ella ho desitja. La *Taula 4* i la *Taula 5* recullen un conjunt de preguntes d'ajuda a la detecció i recomanacions per a l'entrevista exploratòria davant de la sospita de violència.

Taula 4. Preguntes d'ajuda a la detecció⁵

És recomanable realitzar preguntes obertes i indirectes, que permetin iniciar una conversa on poc a poc la dona pugui anar explicant el que li passa, i a partir d'aquí anar acotant les preguntes. Aquestes preguntes no estan pensades en forma de qüestionari, sinó per a que el o la professional les adapti al seu context i al vincle de confiança que tingui amb la dona. Per exemple:

- *Et trobo una mica intranquil·la, et preocupa alguna cosa?*
- *(si explica algun fet concret) I la teva parella què n'opina? T'ajuda?*
- *Quan hi ha un problema a casa com ho resols? Tens el recolzament de la teva parella?*

---

⁵Font: Elaboració pròpia.

Taula 5. Recomanacions per a l'entrevista exploratòria⁶

- Veure-la tota sola, assegurant-li la confidencialitat.
- Observar-ne les actituds i l'estat emocional (a través del llenguatge verbal i no verbal).
- Facilitar-li l'expressió de sentiments.
- Mantenir-hi una actitud empàtica, que faciliti la comunicació, amb una escolta activa.
- No dir paraules com "violència", "agressió" o "maltractament" que la puguin posar a la defensiva i allunyar-se del o la professional.
- Utilitzar les seves expressions sense posar etiquetes o interpretar el seu relat.
- Fer sentir a la dona que no és culpable de la violència soferta.
- Creure-la sense posar en dubte la seva interpretació dels fets, sense emetre judicis.
- Ajudar-la a pensar i a ordenar les idees.
- Alertar-la dels riscos i acceptar la seva elecció.
- Seguir una seqüència lògica: de preguntes més generals i indirectes a altres de més concretes i directes.
- No imposar-li criteris o decisions. La dona és qui pren les decisions i qui determina el temps de les seves accions. No fer-li creure que tot s'arreglarà fàcilment.
- No donar-li falses esperances.
- No criticar-ne l'actitud o l'absència de resposta amb frases com ara: *Per què segueixes amb ell?; Si volguessis posar-hi fi, t'aniries.*
- No infravalorar la sensació de perill expressada per la dona.
- No recomanar-li teràpia de parella ni mediació familiar.
- Valorar la prescripció de fàrmacs que puguin fer-li disminuir la capacitat de reacció.
- No adoptar-hi una actitud paternalista.

- **Valoració del risc**

Per tal de conèixer en quin moment es troba la dona dins el seu procés i determinar les actuacions a emprendre cal tenir en compte un seguit d'elements, explicats en la *Taula 6*, que ajudaran a valorar el risc i la situació global en què es troba la dona. Convé obtenir informació sobre tots aquests elements en l'entrevista exploratòria, ja sigui en una sola entrevista o bé en diversos moments, a través d'un/a mateix/a professional o bé per diferents professionals del mateix equip, per tal de determinar el tipus d'atenció a seguir. La *Taula 7* descriu els factors que poden ajudar a determinar una situació de risc que, en conseqüència, requerirà d'una actuació d'urgència.

⁶Adaptació de: Departament de Salut (2009). [Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya](#). Document Marc. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya

Taula 6. Elements a explorar per valorar el risc i determinar la situació en què es troba la dona

1. **Històric de la relació:** Per exemple, com és la relació amb l'agressor; en cas que sigui la parella, quant temps fa que estan junts, si hi ha hagut episodis d'agressions o violència física anteriors, amenaces, intimidacions, privació de llibertat, etc.
2. **Consciència de la situació de violència i percepció del risc per part de la dona:** Per exemple, si manifesta o reconeix la situació de violència, si manifesta estar espantada o tenir por, etc.
3. **Capacitat de resposta de la dona:** Per exemple, si ha pensat en marxar de casa o deixar la relació amb l'agressor, si ha previst què faria en una situació d'urgència, si coneix els telèfons d'urgència i emergències, etc. En cas afirmatiu, aquest fet pot ser indicatiu de que la dona s'hagi trobat en situacions de perill anteriorment, que l'hagin dut a planificar una resposta ràpida i urgent.
4. **Situació familiar o de convivència:** Per exemple, amb qui viu, si té fills o filles, si conviu amb ells/es, etc. (Convé saber si altres persones de la família són usuàries del servei).
5. **Suport i xarxa social:** Analitzar la xarxa social de la dona permet conèixer dos aspectes:
  - a. **la possible situació o grau d'aïllament social i de control per part de l'agressor** (si es relaciona amb altres persones, té amics o amigues, surt sovint de casa o bé l'agressor ho impedeix, etc.).
  - b. **el suport o ajuda amb què compta en cas d'urgència** (si compta amb persones del seu entorn proper que li podrien donar suport i/o acollir-la en cas que fos necessari o que ella ho desitgés, etc.).
6. **Recursos econòmics propis i situació laboral de la dona:** Per exemple, quina és la seva formació i situació laboral, la seva capacitat d'inserció laboral, el grau d'independència econòmica, etc. Aquest element és especialment important per determinar la seva capacitat per viure de forma autònoma a nivell econòmic, en cas que vulgui separar-se o marxar de casa.
7. **Històric de l'agressor:** Per exemple, si consumeix substàncies, si presenta alguna problemàtica de salut mental, si té antecedents relacionats amb conductes agressives o violentes, si té accés a armes, etc.
8. **Històric de la dona:** Per exemple, si pren medicació específica per alguna qüestió en concret, si presenta problemes de salut mental, si consumeix substàncies (conèixer si la dona consumeix habitualment substàncies psicoactives és molt rellevant, atès que pot condicionar el seu accés als recursos d'urgència de violència masclista).

Existeix un protocol específic per a la valoració del risc per a la vida de la dona que pot ser d'utilitat per valorar la situació, en cas que el o la professional consideri que existeix un risc per a la vida de la dona o dels seus fills i filles i/o altres persones al càrrec i disposi d'un vincle de confiança amb la dona i de l'espai per explorar la situació amb profunditat (vegeu l'Annex 4).

A continuació, la Taula 7 presenta els factors que determinen una situació de risc per a la vida de la dona. Cada un d'aquests elements pot considerar-se com un factor de risc per si sol. En conseqüència, el risc per a la vida de la dona pot augmentar a mesura que es confirmi la presència de més d'un factor de risc.

Taula 7. Factors que determinen una situació de risc per a la vida de la dona

1. Història de conducta violenta del presumpte agressor

- **Episodi d'una agressió física greu i/o sexual recent**, és una situació que indica que s'ha produït violència física i que pot repetir-se.
- **Antecedents de maltractament vers la parella o altres parelles, per part de l'agressor**

2. Amenaces i/o abusos greus contra la dona

- **Amenaces i intimidació contra la dona, control i privació de la seva llibertat**

3. Circumstàncies agreujants

- **Increment de la freqüència o la gravetat dels episodis de violència**
- Històric de l'agressor:
  - **Problemes psiquiàtrics greus**
  - **Consum habitual de substàncies**
- Canvis vitals importants en la vida de la dona (decisions que produeixen un canvi important en la seva vida):
  - **La dona verbalitza que vol deixar la relació**
  - **La dona pren la decisió de marxar de casa**
  - **Embaràs o naixement d'una criatura**
  - **La dona refà la seva vida amb una altra parella**
  - **Al marxar els fills de casa**
  - **Canvi geogràfic en la ubicació del domicili**
- **Tinença o accés fàcil a armes per part de l'agressor**

4. Factors de vulnerabilitat de la dona

Es tracta de factors que poden fer augmentar el risc de la situació perquè dificulten que la dona decideixi separar-se i/o marxar de casa.

- **Menors i/o altres persones dependents a càrrec de la dona**
- **Aïllament social de la dona**, ja sigui perquè l'agressor li priva de llibertat i autonomia o perquè ella no té xarxa social.
- **Dependència econòmica de la parella**
- **Dependència emocional i psicològica de la parella**
- **Situació jurídica irregular de la dona**
- **Quan l'agressor manté vincles amb membres de la família propera o extensa d'ella, o amb persones del país d'origen** (en cas que sigui nouvinguda) atès que també poden ser subjecte d'amenaces.
- **Problemes de salut o discapacitats** que puguin minvar la capacitat de reacció de la dona i augmentar-ne la vulnerabilitat.

5. Percepció de la situació de risc per part de la dona

- *La dona manifesta tenir por i trobar-se en una situació de perill.*

Si el o la professional identifica un o més factors de risc, pot considerar que es troba davant d'una **situació urgent**. Amb tot, pot ser que la dona sigui conscient de la situació de risc en què es troba o bé que minimitzi o justifiqui els episodis de violència i sigui poc conscient de la situació de perill. La decisió que ella prengui per fer front a la situació de violència també estarà lligada a la percepció i consciència de la situació de risc en què es troba. En aquest cas, el fet de voler tornar al domicili quan s'ha identificat una situació de risc pot ser indicatiu d'una baixa consciència del risc per part de la dona.

De l'exploració de la situació global de la dona i de la corresponent valoració del risc se'n desprenen els següents perfils o situacions a les que cal donar resposta de forma acurada:

- *Dona en situació de no urgència que no és conscient de la situació de violència (demanda implícita) – Quadre A*
- *Dona en situació de no urgència que és conscient de la situació de violència (demanda explícita) – Quadre B*
- *Dona en situació d'urgència que no vol marxar del domicili (poca consciència del risc) – Quadre C*
- *Dona en situació d'urgència que vol marxar del domicili – Quadre D*

Les pautes per a l'atenció específica per a cada un d'aquests perfils es descriuen en les Quadres A, B, C i D del següent apartat (5.3 Atenció).

5.3. Atenció

L'**atenció**, d'acord amb la [Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista](#), consisteix en el conjunt d'accions destinades a una persona perquè pugui superar les situacions i les conseqüències generades per l'abús en els àmbits personal, familiar i social, tot garantint-ne la seguretat i facilitant-li la informació necessària sobre els recursos i els procediments perquè pugui resoldre la situació.

Quadre A. Pla d'intervenció amb una dona en situació de no urgència que no és conscient de la situació de violència (demanda implícita)

Primera atenció - acolliment (tots els serveis)

- **Escoltar de forma activa les demandes** expressades per la dona, tot procurant no emetre judicis de valor ni posar etiquetes (evitar parlar de “maltractaments” o “violència”).
- **Crear un vincle de confiança** amb la dona, recordar-li que pot recórrer al o la professional sempre que ho desitgi.
- **Facilitar informació, orientació i assessorament** per tal de facilitar la identificació de necessitats concretes i formulació de demandes d'ajut.
- **Informar-la sobre els recursos** disponibles:
  - **SIAD** (Servei d'Informació i Atenció a les Dones): servei d'assessorament psicològic i servei d'assessorament jurídic.Si la dona hi està d'acord, concertar una cita amb el servei al moment, en presència de la dona.

Si es detecten indicis de violència física i/o sexual

- **Si es tracta d'un episodi recent**, coordinació i derivació a l'**Hospital de Sant Camil** (equip d'urgències i treballadora social), amb el consentiment de la dona.
  - Atenció de les lesions ocasionades.
  - Emetre el **comunicat al Jutjat (parte de lesions)**. Informar a la dona del procediment judicial.
- **Si es tracta d'un episodi passat**, coordinació amb l'**ABS de referència** (metge/essa de referència i treballadora social), en cas que la dona sigui usuària de l'ABS.
  - Informar de la situació de violència detectada.
  - Seguiment coordinat del cas.

Si hi ha menors o altres persones dependents al càrrec

- Comunicació a **Serveis Socials**.
- Serveis Socials** (si s'escau):
- Realitzar una valoració global de la situació per determinar l'impacte de la violència sobre els fills i filles (*Protocol Maltractaments Infància i Adolescència del Garraf*) o altres persones al càrrec.

Acompanyament i seguiment (des del servei que ha detectat la situació)

- Realitzar un seguiment de la situació a través de l'atenció a les demandes de la dona tot facilitant la presa de consciència de la situació de violència.

Coordinació

- Devolució de la derivació i coordinació amb els serveis implicats.

Quadre B. Pla d'intervenció amb una dona en situació de no urgència que és conscient de la situació de violència (demanda explícita)

Primera atenció - acolliment (tots els serveis)

- **Escoltar de forma activa les demandes** expressades per la dona, tot procurant no emetre judicis de valor ni posar etiquetes.
- **Crear un vincle de confiança** amb la dona, recordar-li que pot recórrer al o la professional sempre que ho desitgi.
- **Facilitar informació, orientació i assessorament** per tal de facilitar la identificació de necessitats concretes i formulació de demandes d'ajut.
- **Informar-la sobre els recursos** disponibles:
  - **SIAD** (Servei d'Informació i Atenció a les Dones): servei d'assessorament psicològic i servei d'assessorament jurídic.
  - **Polícia Local / Mossos d'Esquadra**: si desitja interposar una denúncia. Informar del procés judicial que s'enega amb la denúncia.
  - **Línia 900 900 120** contra la violència masclista (24h).

Si la dona hi està d'acord, concertar una cita amb el servei al moment, en presència de la dona.

Si es detecten indicis de violència física i/o sexual

- **Si es tracta d'un episodi recent**, coordinació i derivació a l'**Hospital de Sant Camil** (equip d'urgències i treballadora social), amb el consentiment de la dona.
  - Atenció de les lesions ocasionades.
  - Emetre el **comunicat al Jutjat (parte de lesions)**. Informar a la dona del procediment judicial.
- **Si es tracta d'un episodi passat**, coordinació amb l'**ABS de referència** (metge/essa de referència i treballadora social), en cas que la dona sigui usuària de l'ABS.
  - Informar de la situació de violència detectada.
  - Seguiment coordinat del cas.

Si hi ha menors o altres persones dependents al càrrec

- Comunicació a **Serveis Socials**.

Serveis Socials (si s'escau):

- Realitzar una valoració global de la situació per determinar l'impacte de la violència sobre els fills i filles (*Protocol Maltractaments Infància i Adolescència del Garraf*) o altres persones al càrrec.

Acompanyament i seguiment (des del servei que ha detectat la situació)

- Realitzar un seguiment de la situació a través de l'atenció a les demandes de la dona.

Coordinació

- Devolució de la derivació i coordinació amb els serveis implicats.

Quadre C. Pla d'intervenció amb una dona en situació d'urgència que no vol marxar del domicili (poca consciència del risc)

Primera atenció - acolliment (tots els serveis)

- **Escollir de forma activa les demandes** expressades per la dona, tot procurant no emetre judicis de valor ni posar etiquetes. Contenció de la dona, en cas que es trobi en situació de crisi.
- **Comunicar-li la situació de perill identificada**, la recomanació professional d'abandonar el domicili i els recursos d'urgència dels que disposa. En cas que desitgi tornar al domicili, recomanar-li estar alerta (vegeu l'Annex 6. Model de full d'informació dels recursos d'urgència).
- **Crear un vincle de confiança** amb la dona, recordar-li que pot recórrer al o la professional sempre que ho desitgi.
- **Facilitar informació, orientació i assessorament.**
- **Informar-la sobre els recursos** disponibles:
  - **SIAD** (Servei d'Informació i Atenció a les Dones): servei d'assessorament psicològic i servei d'assessorament jurídic.
  - **Polícia Local / Mossos d'Esquadra**: si desitja interposar una denúncia. Informar del procés judicial que s'engega amb la denúncia.
  - **Línia 900 900 120** contra la violència masclista (informació i atenció 24h).
Si la dona hi està d'acord, concertar una cita amb el servei al moment, en presència de la dona.
- **Informar a la Polícia Local i Mossos d'Esquadra** de la situació de risc detectada i de la voluntat de la dona de tornar al domicili per tal que n'estiguin alerta.

Si es detecten indicis de violència física i/o sexual

- **Si es tracta d'un episodi recent**, coordinació i derivació a l'**Hospital de Sant Camil** (equip d'urgències i treballadora social) i/o l'**ABS de referència** (metge/essa de referència i treballadora social), amb el consentiment de la dona.
  - Contenció de la dona, en cas que es trobi en situació de crisi. Acompanyament emocional i atenció integral mentre estigui hospitalitzada.
  - Atenció de les lesions ocasionades.
  - Emetre el **comunicat al Jutjat (parte de lesions)** i recollir proves indicatives de violència. Informar a la dona del procediment judicial.
  - Coordinació / Derivació al **SIAD**.
- **Si es tracta d'un episodi passat**, coordinació amb l'**ABS de referència** (metge/essa de referència i treballadora social), en cas que la dona sigui usuària de l'ABS.
  - Informar de la situació de violència detectada.
  - Seguiment coordinat del cas.

Si hi ha menors o altres persones dependents al càrrec

- Comunicació a **Serveis Socials**.

Serveis Socials:

- Realitzar una valoració global de la situació per determinar l'impacte de la violència sobre els fills i filles (*Protocol Maltractaments Infància i Adolescència del Garraf*) o altres persones al càrrec.

Acompanyament i seguiment (des del servei que ha detectat la situació)

- Realitzar un seguiment de la situació a través de l'atenció a les demandes de la dona.
- Tramitació del servei ATENPRO (servei telefònic d'atenció i protecció per a víctimes de la violència de gènere).

Coordinació

- Devolució de la derivació i coordinació amb els serveis implicats.

Quadre D. Pla d'intervenció amb una dona en situació d'urgència que vol marxar del domicili

Primera atenció - acolliment (tots els serveis)

- **Escoltar de forma activa les demandes** expressades per la dona, tot procurant no emetre judicis de valor ni posar etiquetes. Contenció de la dona, en cas que es trobi en situació de crisi.
- **Comunicar-li la situació de perill identificada**, la recomanació professional d'abandonar el domicili.
- **Activar els recursos d'urgència:**
  - Dins l'horari del SIAD-SS (dilluns-divendres, 9h a 14h)
    - **SIAD** (Servei d'Informació i Atenció a les Dones).
    - **Serveis Socials**
  - Fora l'horari del SIAD-SS (tardes/nits i caps de setmana)
    - **Polícia Local / Mossos d'Esquadra.**
- **Crear un vincle de confiança** amb la dona, recordar-li que pot recórrer al o la professional sempre que ho desitgi.
- **En cas que desitgi interposar denúncia**, coordinar-se amb **Mossos d'Esquadra**. Informar del procés judicial que s'engega amb la denúncia.

Si es detecten indicis de violència física i/o sexual

- **Si es tracta d'un episodi recent**, coordinació i derivació a l'**Hospital de Sant Camil** (equip d'urgències i treballadora social) i/o l'**ABS de referència** (metge/essa de referència i treballadora social), amb el consentiment de la dona.
  - Contenció de la dona, en cas que es trobi en situació de crisi. Acompanyament emocional i atenció integral mentre estigui hospitalitzada.
  - Atenció de les lesions ocasionades.
  - Emetre el **comunicat al Jutjat (parte de lesions)** i recollir proves indicatives de violència. Informar a la dona del procediment judicial.
  - Requeriment als **Mossos d'Esquadra** per activar els recursos d'urgència i/o denúncia, en cas que la dona vulgui abandonar immediatament del domicili.
  - Coordinació / Seguiment amb el **SIAD**.
- **Si es tracta d'un episodi passat**, coordinació amb l'**ABS de referència** (metge/essa de referència i treballadora social), en cas que la dona sigui usuària de l'ABS.
  - Informar de la situació de violència detectada.
  - Seguiment coordinat del cas.

Activació dels recursos d'urgència (ME/PL; SIAD/Serveis Socials)

- **Valoració de la situació global de la dona.** Qüestions a tenir en compte:
  - Té fills/es o altres persones al càrrec?
  - Disposa de l'allotjament d'algun/a amic/ga, familiar o persona de l'entorn proper que la pugui acollir?
- **Cerca d'un domicili provisional**
  - Si disposa de l'allotjament d'alguna persona de l'entorn proper, facilitar-li l'accés al domicili.
  - Si no disposa de l'allotjament d'alguna persona de l'entorn proper, activació i acompanyament al pis d'urgència de referència.

Si hi ha menors o altres persones dependents al càrrec

- Comunicació a **Serveis Socials**.

Serveis Socials:

- Realitzar una valoració global de la situació per determinar l'impacte de la violència sobre els fills i filles o altres persones al càrrec (*Protocol Maltractaments Infància i Adolescència del Garraf*).

Acompanyament i seguiment (des del servei que ha detectat la situació)

- Realitzar un seguiment de la situació a través de l'atenció a les demandes de la dona.

Coordinació

- Devolució de la derivació i coordinació amb els serveis implicats.

5.4. Coordinació i Recuperació

S'entén per **recuperació**, d'acord amb la [Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista](#), l'etapa del cicle personal i social d'una dona que ha viscut situacions de violència en què es produeix el restabliment de tots els àmbits danyats per la situació viscuda. Així mateix, s'entén per **reparació** el conjunt de mesures jurídiques, econòmiques, socials, laborals, sanitàries, educatives i similars, preses pels diversos organismes i agents responsables de la intervenció en l'àmbit de la violència masclista, que contribueixen al restabliment de tots els àmbits danyats per la situació viscuda.

La coordinació entre la xarxa de recursos i serveis és essencial per garantir la intervenció global en el procés de recuperació de les dones afectades per violència masclista. En aquest sentit, cal parar atenció als mecanismes establerts per a la coordinació i derivació als serveis implicats per tal d'evitar la **victimització secundària**.⁷

Vegem a continuació les pautes específiques per a la coordinació entre recursos i la recuperació de les dones en situació de violència masclista.

5.4.1. Pautes per a la coordinació

A continuació es descriuen les pautes a seguir en la coordinació entre professionals de diferents serveis per a una atenció integral de les situacions de violència masclista.

- **Coordinació i derivació entre serveis**
  - **Sol·licitar explícitament el consentiment de la dona** a l'hora de coordinar-se amb altres serveis o recursos per efectuar la derivació, reforçant així l'apoderament i l'autonomia de la dona en la presa de decisions. A ser possible, realitzar la derivació *in situ*, en presència de la dona.
  - **Omplir correctament el model de full de derivació** (vegeu l'Annex 5) o el full de derivació corresponent establert pel servei.
  - **En els casos en els que la dona que es troba en situació de risc però prefereix tornar al domicili**, després que el/la professional l'hagi informat sobre la possibilitat d'accedir als recursos d'urgència, el/la professional disposa d'un model de **full d'informació dels recursos d'urgència** (vegeu l'Annex 6) per a que el signi la dona. Aquest full pretén deixar constància de la informació i l'atenció professional

⁷La [Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista](#) defineix "victimització secundària" o "revictimització" com el maltractament addicional exercit contra les dones que es troben en situacions de violència masclista com a conseqüència directa o indirecta dels dèficits, quantitativs i qualitativs, de les intervencions dutes a terme pels organismes responsables, i també per les actuacions desencertades provinents d'altres agents implicats.

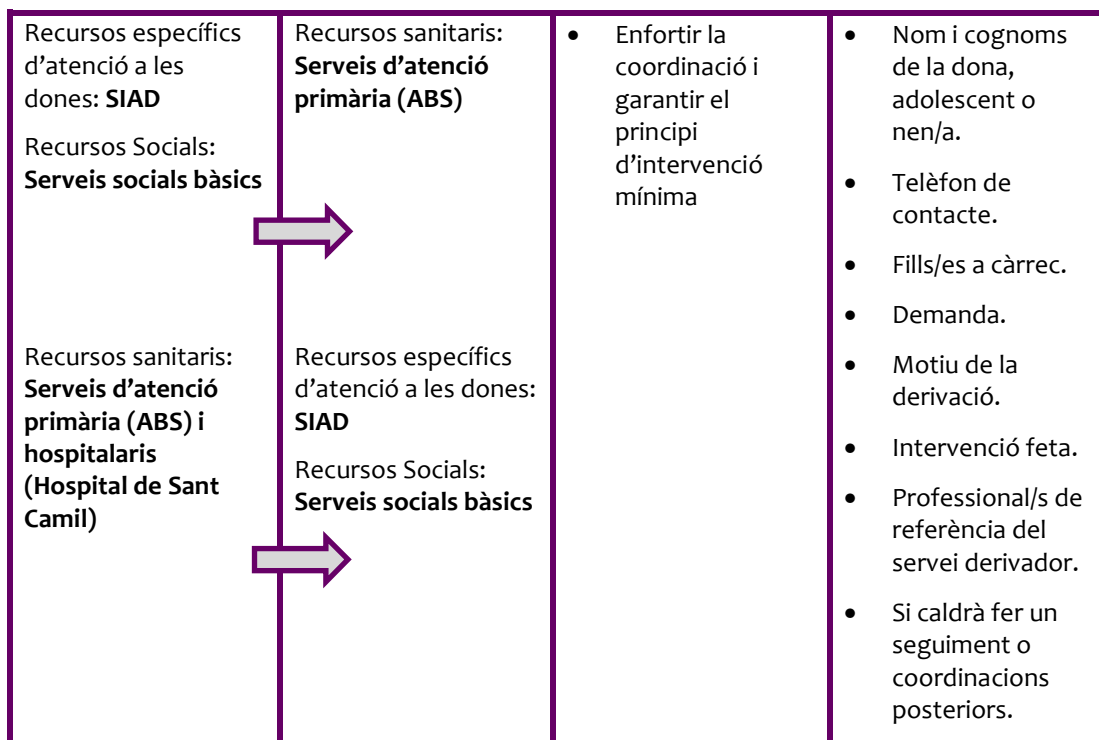
realitzada, i de la decisió de la dona presa davant d'aquesta situació de no utilitzar aquests recursos.

- **Devolució de la derivació realitzada** per part del servei al que la dona ha estat derivada vers el o la professional que ha derivat, per tal de poder fer una valoració de la derivació i de la situació integral de violència abordada. Aquest retorn de la informació es pot fer de forma telefònica o a través del correu electrònic, o bé aprofitant els espais de coordinació entre professionals ja existents.

- **Comunicació d'una situació de violència i cessió de les dades del cas.**

El Capítol 8 del Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista (ICD, 2009) estableix el procediment acurat a través del qual cedir les dades de tipus personal en els circuits territorials de violència masclista, pels casos específics en els que no és necessari el consentiment informat de la dona usuària del servei. En aquest cas, la cessió de les dades té com a objectiu enfortir la coordinació entre recursos per tal de millorar o mantenir la qualitat de la intervenció i evitar la victimització secundària, especialment en aquelles situacions considerades de risc. Els serveis, les situacions i l'objectiu de la cessió de les dades queden detallats en el quadre següent:

Agents emissors	Persones destinatàries	Finalitat i funcions	Dades concretes
<p>Recursos específics d'atenció a les dones: SIAD</p> <p>Recursos Socials: Serveis socials bàsics</p>	<p>Recursos de seguretat: Mossos d'Esquadra i Policia Local</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Enfortir la coordinació i garantir el principi d'intervenció mínima • Valorar col·lectivament la situació de risc • Actuar de forma immediata 	<ul style="list-style-type: none"> • Nom i cognoms de la dona, adolescent o infant. • Adreça i telèfon • Nom i cognoms del presumpte maltractador. • Valoració global del risc i de la urgència. • Intervenció feta i assistència o vinculació al recurs • Si s'ha interposat denúncia i si hi ha ordre de protecció.
<p>Recursos de seguretat: Policia Local</p>	<p>Recursos específics d'atenció a les dones: SIAD</p> <p>Recursos Socials: Serveis socials bàsics</p>		

5.4.2. Estratègies per a la recuperació i reparació

A continuació es descriuen les estratègies per a la recuperació de les situacions de violència masclista.

- **Acompanyament a la dona en el procés de recuperació**

El treball amb una dona que ha viscut una situació de violència masclista pot ser un procés llarg i no sempre lineal, pot ser que la dona no es vegi en cor de prendre algunes decisions o que un cop preses se'n desdigni. **Per a que el procés de recuperació sigui efectiu convé que l'acompanyament giri al voltant de les necessitats de la dona i que ella estigui al centre de les actuacions a emprendre.** Aquesta intervenció pot servir-se d'una atenció individual i/o grupal.

- **Acompanyament individualitzat.** Cal facilitar l'atenció social i terapèutica necessària per a la recuperació de cada dona, així com dels infants que han viscut situacions de violència.
- **Promoció de grups d'ajuda mútua entre dones que han viscut situacions de violència masclista.** Convé promoure els grups d'ajuda mútua entre dones, especialment per a dones que han viscut situacions de violència masclista, o bé informar-se dels grups ja existents a la comarca per poder orientar les dones que ho requereixin.

- **Garantir l'accés als recursos per a la reparació de la situació de violència**

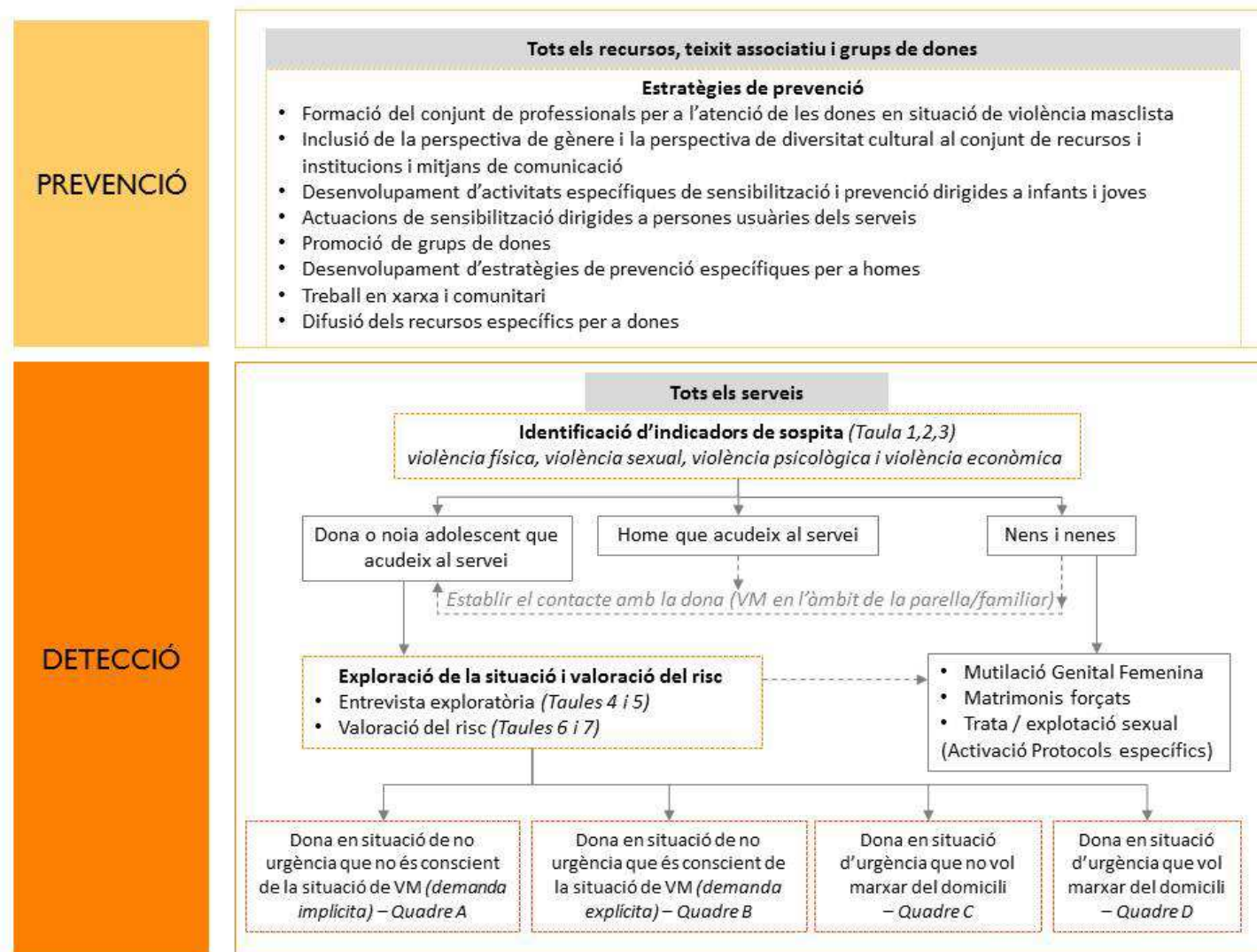
Les dones que han viscut situacions de violència masclista han de ser una prioritat en l'accés als recursos i mesures jurídiques, econòmiques, socials, d'habitatge, etc. que els facilitin el restabliment de tots els àmbits afectats per

la situació viscuda. Més concretament, el Capítol 3 de la Llei 5/2008, recull un seguit de drets d'atenció i reparació, entre els que destaquen el dret a l'accés prioritari als habitatges de promoció pública i a les residències públiques en el cas de les dones grans; el dret a l'ocupació i a la formació ocupacional; el dret a l'atenció i a l'assistència jurídiques; i el dret a prestacions econòmiques, com ara la renda mínima d'inserció, ajuts econòmics i altres prestacions.

- **Promoció de l'assessorament a homes que han exercit violència**

Promoció de l'atenció i assessorament – individual o grupal – amb homes que han exercit violència o abús. Convé oferir assessorament als homes que exerceixen o han exercit violència, ja sigui de tipus individual o grupal, sempre que es disposi de l'espai oportú i de professionals especialitzats. La voluntarietat de l'home usuari d'aquest tipus d'intervenció és determinant per a que l'atenció tingui èxit.

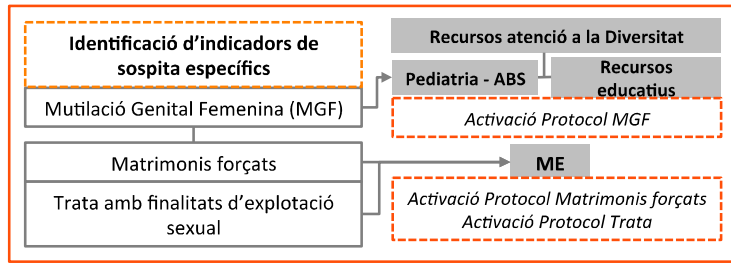
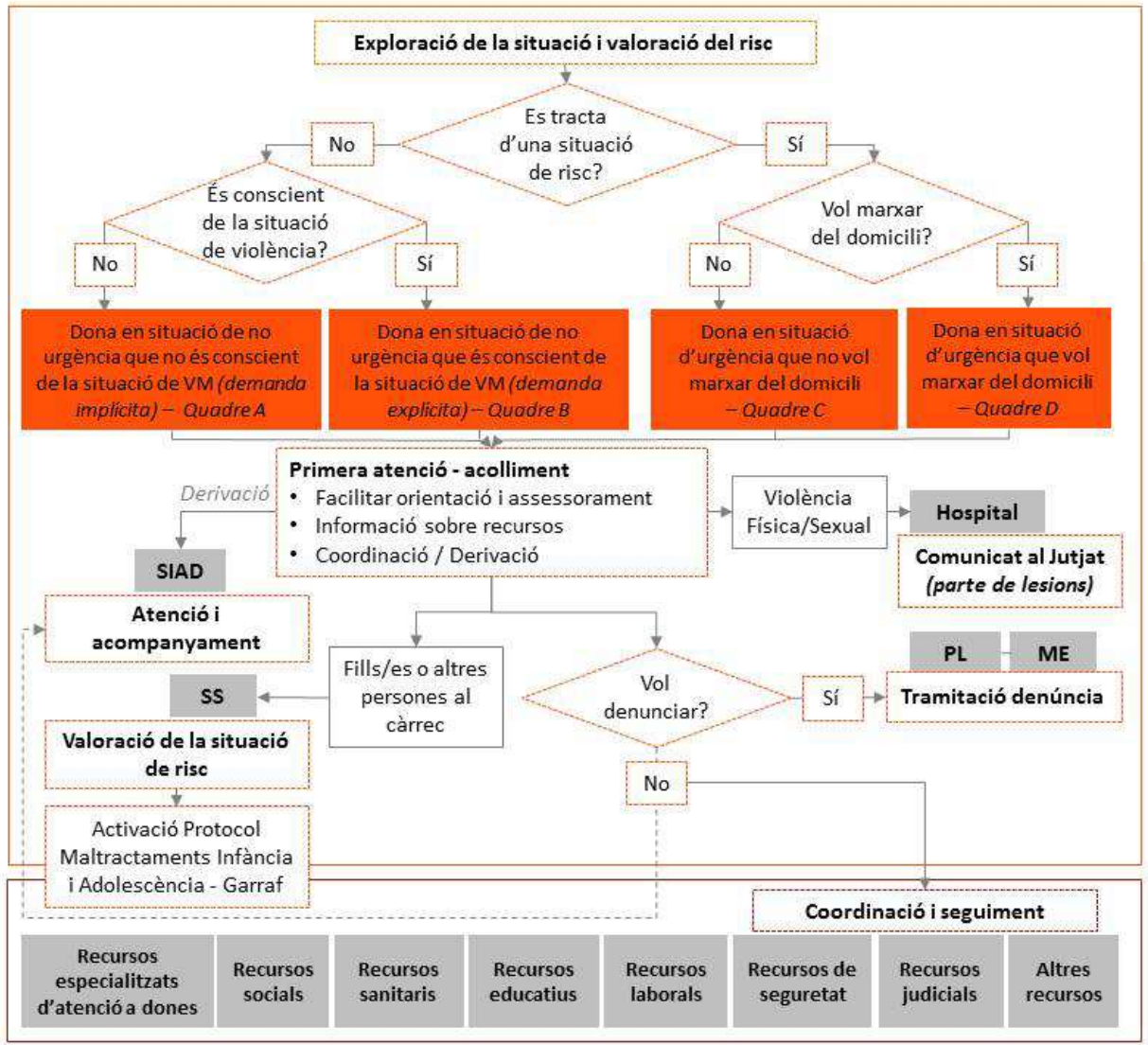
5. Fluxgrama

ATENCIÓ

RECUPERACIÓ

6. MAPA DE RECURSOS

- **Servei d'Informació i Atenció a Dones (SIAD)**

Professional de referència: Eva Torralba (coordinadora del servei)

Adreça: C/ Major, 110 (Masia Can Puig). 08810 Ribes – Sant Pere de Ribes

Tel.: 93 896 73 00

- **Serveis Socials**

Ribes

Professional de referència: Esther Martínez (treballadora social)

Adreça: C/ Major, 110 (Masia Can Puig). 08810 Ribes – Sant Pere de Ribes

Tel.: 93 896 73 00

Roquetes

Professional de referència: Gemma Mozota (treballadora social)

Adreça: Pl. de la Vinya d'en Petaca, s/n. 08812 Les Roquetes – Sant Pere de Ribes

Tel.: 93 896 73 00

- **Policia Local**

Professional de referència: David Guerrero (caporal de la Policia Local)

Telèfon d'Urgències: 900 700 091

Ribes

Adreça: C/ Major, 110 (Masia Can Puig). 08810 Ribes – Sant Pere de Ribes

Tel.: 93 896 73 37

Roquetes

Adreça: Pl. de la Vinya d'en Petaca, s/n. 08812 Les Roquetes – Sant Pere de Ribes

Tel.: 93 896 73 37

- **Mossos d'Esquadra**

Professional de referència: Jaume Fuster (responsable del Servei d'Atenció a la Víctima)

Adreça: C/ Devesa, 11. 08870 Sitges

Tel.: 93 657 17 00

- **Centre d'Atenció Primària de salut**

Professional de referència: Rosa Cañizares (treballadora social)

- **CAP Sant Pere de Ribes**

Adreça: C/ Antoni M. Claret, 3-5. 08810 Ribes – Sant Pere de Ribes

Tel.: 93 896 26 86

- **CAP Roquetes**

Adreça: Plaça de la Mediterrània, s/n. 08812 Les Roquetes – Sant Pere de Ribes

Tel.: 93 814 51 82

- **Departament de Diversitat i Ciutadania de l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes**

Professional de referència: Laura Lamarca (treballadora social)

Adreça: Plaça de la Vinya d'en Petaca, s/n. 08812 Les Roquetes – Sant Pere de Ribes

Tel.: 93 810 92 65

- **Hospital de Sant Camil**

Professional de referència: Pilar Abascal (treballadora social)

Adreça: Ronda Sant Camil s/n. 08810 Ribes – Sant Pere de Ribes

Tel.: 93 896 00 25

- **Centre de Salut Mental Garraf (CSM)**

Adreça: C/ de Sant Josep, 23. 08800 – Vilanova i la Geltrú

Tel.: 93 811 58 25

- **Centre d'Atenció i Seguiment de Drogodependències (CAS)**

Adreça: Rambla de Sant Josep, 26. 08800 – Vilanova i la Geltrú

Tel.: 93 893 94 94

- **Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE) – Baix Llobregat**

Es tracta del servei especialitzat en l'abordatge integral de la violència masclista. Desenvolupa actuacions preventives i ofereix atenció integral i recursos en el procés de recuperació i reparació a les dones que han patit o pateixen situació de violència, i també als seus fills i filles. Des d'aquest servei es desenvolupa el treball en xarxa per enfortir les xarxes locals del territori i compta amb un catàleg d'accions formatives per a professionals.

Adreça: C/ Pou de Sant Pere, 8. 08980 – Sant Feliu de Llobregat

Tel.: 93 685 99 34

- **Servei d'Atenció a Homes (SAH)**

Es tracta d'un servei municipal de la ciutat de Barcelona que ofereix els seus serveis als homes que viuen o treballen a la ciutat. El SAH és un espai d'informació, assessorament i tractament dirigit a homes que volen canviar el model de masculinitat, allunyant-se de les pautes violentes. L'objectiu principal del servei és treballar amb els homes per eliminar o disminuir els maltractaments i per obtenir l'equitat de gènere a la parella. Es treballa per aconseguir unes relacions familiars i de parella més respectuoses i igualitàries.

Adreça: C/ Garcilaso, 23-27. 08027 – Barcelona

Tel.: 93 349 16 10

7. MECANISMES DE DESPLEGAMENT I AVALUACIÓ DEL PROTOCOL

El Protocol i Circuit municipal de Sant Pere de Ribes s'obre a totes les institucions, agents socials i persones de diferents àmbits que intervenen – o hauran d'intervenir – en l'abordatge integral de la violència masclista. El Circuit es genera, doncs, davant la necessitat d'optimitzar la tasca desenvolupada parcialment des de diversos àmbits amb l'objectiu de completar una actuació finalista integral.

7.1. Estratègies per al desplegament del Protocol

Per a un desplegament eficaç del Protocol i Circuit, es contempen les següents estratègies:

- **Nivell institucional**

Actuacions a desenvolupar per part de l'Ajuntament:

- **Presentació i difusió del Protocol** a través les estratègies pertinents per tal de garantir el coneixement del Protocol al conjunt d'agents, professionals i teixit social del municipi. Aquesta estratègia ha de permetre fer arribar la difusió del Protocol als agents integrants de l'Anella Tècnica facilitant la seva articulació amb la Comissió Tècnica.
- **Disseny i implementació de plans formatius específics** en matèria de violència masclista dirigits als equips professionals dels diferents serveis per tal de difondre el Protocol i dotar-los de les eines formatives que garanteixin una intervenció de qualitat.

- **Nivell tècnic**

Actuacions a desenvolupar per part dels membres de la Comissió Tècnica:

- **Difusió interna en el si dels equips professionals.** Convé que els i les professionals de referència de la Comissió Tècnica que han participat en l'elaboració del Protocol facin la difusió corresponent en el si dels seus equips professionals i dels seus recursos per tal de garantir el coneixement i la correcta implementació del Protocol i de reconèixer-se com a professionals de referència en matèria de violència masclista dins el servei.

7.2. Estratègies per a l'avaluació del Protocol

L'avaluació del present Protocol es realitzarà de forma periòdica cada **6 mesos** a través una reunió de coordinació entre els membres participants a la Comissió Tècnica. Els objectius principals d'aquesta reunió periòdica seran els següents:

- Valorar el bon funcionament del Protocol i Circuit i elaborar propostes de millora i optimització dels recursos.
- Valorar els mecanismes de coordinació i derivació, i les eines i instruments creades a tal efecte, i elaborar propostes de millora, si s'escau.

Protocol municipal per a l'abordatge de la violència masclista de Sant Pere de Ribes

- Valorar les necessitats específiques dels i les professionals en termes formatius, de coordinació, de supervisió de casos i d'aquells aspectes que es considerin oportuns per tal de vetllar pel bon funcionament del Circuit i donar-hi resposta.
- Recull i sistematització de les dades generades en el territori (nombre de casos atesos, tipus de situacions de violència, recursos que intervenen en l'abordatge, nombre de derivacions realitzades, nombre de devolucions després de la derivació realitzades).
- Avaluar l'articulació amb els agents que configuren l'Anella Tècnica i valorar les necessitats de millora en la implementació del Protocol i coordinació entre serveis, si s'escau.

ANNEX 1. Exemples i indicadors de sospita de situacions de violència masclista

A continuació s'exposen un seguit d'exemples de situacions de violència masclista que han d'ajudar al conjunt de professionals a identificar i reconèixer les diverses formes en què es poden materialitzar els abusos i la violència masclista:

- **Exemples de violència masclista segons la forma (Taula A.1.1.)**
- **Indicadors de sospita específics per a dones grans (Taula A.1.2.)**
- **Efectes de la violència masclista en l'àmbit familiar sobre els infants (Taula A.1.3.)**

Amb tot, aquestes situacions no poden entendre's com un conjunt d'ítems d'un qüestionari, sinó més aviat com una sèrie de pistes que poden orientar als i les professionals en la detecció activa d'aquest tipus de situacions.

Taula A.1.1 Exemples de violència masclista segons la forma⁸

Violència física

- Donar-li cops de puny i de peu.
- Estrènyer, retorçar o pessigar fort.
- Donar-li empentes o sacsejar-la.
- Arraconar-la contra la paret escridassant-la.
- Immobilitzar-la contra la paret, els mobles o el terra.
- Apropar-se de manera intimidadora, acusar-la amb el dit davant els ulls.
- Embrutar el cos de la noia.
- Fer-li la traveta amb el peu perquè caigui.
- Arrencar-li o estripar-li la roba.
- Perseguir-la o assetjar-la tota l'estona.
- Despertar-la a cada moment per no deixar-la dormir.
- Arrossegat-la per terra, llançar-la per les escales.
- Llançar-la des del cotxe.
- Abandonar-la en llocs desconeguts.
- Estirar-la o arrossegat-la dels cabells.
- Tancar-la al bany o al dormitori, deixant-la a les fosques.
- Fer-la fora de casa per força.
- Mantenir qualsevol contacte físic no desitjat per ella.
- Tancar-la a casa.
- Llançar-li substàncies tòxiques, menjar o líquids al cos o la cara.
- Provocar cremades amb combustibles o amb objectes calents.
- Intentar estrangular-la o asfixiar-la.
- Aixafar-li la cara contra el plat del menjar.
- Obligar-la a prendre medicaments, psicofàrmacs, alcohol, drogues, etc.
- Fer-li menjar o empassar-se per força aliments, escombraries, papers o altres elements.
- Tallar-la, ferir-la o punxar-la amb ganivets o altres objectes.
- Llançar-li objectes contra el cos o pegar-la amb aquests.
- Pegar o donar-hi cops de peu al ventre durant l'embaràs.
- Ferir-la als genitals o als pits.
- Colpejar-li el cap contra la paret o el terra.

⁸ Carmona, Ll. [et al.]. (2000). *Vincula't. Materials per treballar amb dones maltractades*. [En línia]. Barcelona: Oficina Tècnica del Pla d'Igualtat, Diputació de Barcelona. Col·lecció Guies Metodològiques, núm. 2, p. 31.

- Terroritzar-la o amenaçar-la amb objectes o armes.

Violència psicològica

- Insultar-la, anomenar-la amb sobrenoms o adjectius degradants.
- Criticar i trobar defectes en tot el que fa o diu.
- Obligar-la a fer coses sota amenaces.
- Escridassar-la i donar-li ordres.
- Humiliar-la, fer-li burles o bromes feridores.
- Humiliar-la o avergonyir-la davant d'altres persones.
- Culpabilitzar-la de tot el que passa, i també per coses absurdes.
- Desconfiar de forma evident de tot el que fa o diu la dona.
- Ridiculitzar sempre els gustos, opinions o sentiments de la dona.
- Exigir que endevini el seu pensament, desitjos o necessitats.
- Mostrar-se cínic, prepotent i insolent.
- Obligar-la a escoltar-lo durant hores.
- Exhibir-se desendreçat, mal vestit o brut per molestar-la.
- Fer-la sentir ximple, inútil, feble, ignorant i incompetent.
- Manifestar-li menyspreu per ser dona.
- Acusar-la de traïdora i deslleial si explica el que li passa o ho denuncia.
- Fer-la obeir amb gestos, mirades, senyals amb el cap o sorolls.
- Ignorar-la, no contestar-li, no parlar-li, fer com si no existís.
- Mirar-la amb menyspreu, amb sorna, amb burla.
- Buscar la seva ocupació contínua, no deixar-li temps per a ella mateixa.
- Confondre-la amb arguments contradictoris.
- Rebaixar-la recordant-li successos del passat.
- Manifestar gelosia i sospita contínuament.
- Tergiversar les paraules o fets en contra d'ella.
- Deixar-la amb la paraula a la boca quan ella li parla.
- Negar-se a discutir els problemes. No parlar mai amb ella.
- Voler tenir sempre la raó, voler tenir sempre l'última paraula.
- Negar-se a acompanyar-la a fer les coses que ella demana o necessita.
- No complir les promeses, els pactes o els acords.
- Fer comentaris sobre la seva aparença o característiques físiques.
- Demostrar-li odi i amor alternativament.
- Controlar, a través del mòbil, tots els seus moviments durant el dia.
- Accedir al seu correu personal, al seu mòbil, a les seves xarxes personals i no respectar la intimitat.
- No passar-li els missatges que són per a ella.
- Trucar-li per telèfon a cada moment durant la nit, un cop s'han separat.
- No donar mai explicacions sobre què farà i quan, i exigir que ella sempre hi sigui quan ell torni.
- Donar indicis que va amb altres dones, sabent que li fa mal a ella.
- Acusar-la d'infidelitat constantment.
- Exigir submissió i obediència.
- Exigir-li atenció constant i competir amb el temps que dedica a la resta de persones de la seva vida i família.
- Si viuen junts, exigir-li que mantingui un rol d'esposa i mare que ell li imposa.
- Amenaçar-la (de mort, d'emportar-se els nens, de fer-la fora, etc.).
- Induir-la al suïcidi.
- Amenaçar-la de suïcidar-se per controlar-la.
- Torturar-la mostrant-li com castiga o maltracta els seus fills/es.
- Preparar un clima de terror que la immobilitza.

Violència sexual

- Exigir tenir relacions sense importar-li els seus desitjos.
- Convèncer la noia/dona de no posar-se el preservatiu.
- Forçar-la a fer coses que ella no vol, al·legant la seva confiança i estima.
- No acceptar les negatives.
- Tocar-la sense consentiment.
- No respectar ni satisfer els gustos sexuals d'ella.
- Ferir-la introduint-li objectes a la vagina o l'anus.
- Obligar-la al coit anal.
- Obligar-la a veure pornografia i a copiar-ne els models.
- Pretendre mantenir relacions quan està brut i pudent.
- Contagiar-li infeccions i malalties voluntàriament.
- Prendre represàlies si no tenen relacions sexuals.
- Tractar-la com si fos una cosa sense sensibilitat.
- Parlar-li de manera insultant durant el coit.
- Demanar-li relacions en llocs i moments inoportuns per ella.
- Utilitzar el sexe per denigrar-la o iniciar discussions.
- Comparar-la amb altres dones per fer-li mal.
- No seduir-la ni esperar que ella obtingui plaer.
- Obligar-la a tenir relacions sexuals davant d'altres persones.
- Fer-li fotos despullada sense el seu consentiment.
- Obligar-la a vestir-se de manera excitant per a ell.
- Obligar-la a fer gestos o adoptar actituds que la humilien o la incomoden.
- Acusar-la de frígida o de nimfòmana segons les circumstàncies.
- Obligar-la a tenir relacions quan està deprimida, cansada, malalta, immediatament després del part o d'un avortament, després de la mort d'un ésser estimat, després d'una agressió, després d'un èxit laboral o social d'ell, etc.
- Utilitzar-la com a descàrrega sexual hostil després d'un disgust laboral o familiar.

Violència econòmica

- Revisar-li el moneder o la cartera contínuament.
- Declarar contínuament que tot és seu.
- Prendre-li la targeta de crèdit o els documents bancaris.
- Vendre pertinences personals d'ella sense el seu consentiment.
- Gastar-se els diners d'ella o de la unitat familiar en ell mateix.
- Obligar-la a endeutar-se per ell amb la família, els amics o els veïns.
- Obligar-la a sol·licitar préstecs o avals bancaris.
- Obligar-la a treballar més o en el que ell vol per quedar-se els diners.
- Deixar que ella es faci càrrec de les despeses mentre ell es guardi el que guanya.
- Obligar-la a donar-li els diners que ella guanya.
- Apoderar-se il·legalment dels béns heretats per ella.
- Obligar-la a vendre els seus béns i quedar-se amb els diners.
- Ocultar-li el patrimoni global de la unitat convivencial.
- Jugar-se els diners comuns.
- No destinar mai diners a sortides o vacances familiars.
- Utilitzar en el seu benefici estalvis prèviament destinats a vacances, tractaments mèdics, reformes de la llar, etc.
- Gastar-se grans quantitats de diners sense necessitat i negar-se a despeses petites per coses vitals.
- Amagar els guanys o les inversions si tenen comptes comuns.
- Mentir sobre les possibilitats econòmiques d'ell.
- Lliurar diners als fills i filles i no a la dona.
- Fer les compres ell perquè ella no disposi d'efectiu.
- Negar-li diners per a medicaments o consultes mèdiques.
- Protestar contínuament per l'ús que fa ella dels diners.
- No complir amb les pensions alimentàries en cas de separació o divorci.

Taula A.1.2. Indicadors de sospita específics per a dones grans⁹

Maltractament o violència física

- Ferides i contusions a diferents parts del cos.
- Pèrdua de pes.
- Fractures o luxacions recurrents.
- Mala conservació de la pell.
- Pèrdua traumàtica de cabell.
- Cremades.

Maltractament o violència sexual

- Lesions a les àrees genitals.
- Infeccions genitals inexplicables.
- Infeccions de transmissió sexual.
- Sang o esgarrapades a la zona genital.

Maltractament o violència psicològica

- Depressió.
- Ansietat.
- Trastorns del son.
- Confusió o desorientació.
- Pors, actitud temorosa.
- Angoixa.
- Tristesa.
- Pèrdua de la gana.

Maltractament o violència econòmica

- Incapacitat per pagar les factures.
- Deteriorament del nivell de vida.
- Desnonaments.
- Retirades de diners del compte bancari de la persona gran irregulars o atípiques, o bé poc congruents amb la seva manera de fer habitual.
- Retirades de diners incompatibles amb els mitjans de la persona gran.
- Canvis en el testament o els títols de propietat que afavoreixen noves amistats o membres de la família.
- Manca de béns i propietats.
- Pèrdua sobtada de joies o altres efectes personals.
- Moviments sospitosos en el compte o la targeta de crèdit de la persona gran.

Negligència

- Higiene corporal deficitària.
- Aspecte personal descuidat, brut o en mal estat.
- Desnutrició o malnutrició.
- Deshidratació.
- Roba inadequada.
- Hipotèrmia o hipertèrmia.
- Úlceres de decúbit (úlceres al teixit de la pell).
- Malalties no tractades o agudització de les malalties.

⁹ Departament de Salut (2010). *Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya*. [Document Operatiu de maltractament a la Gent Gran](#). Departament de Salut. Generalitat de Catalunya.

Taula A.1.3. Efectes de la violència masclista en l'àmbit familiar sobre els infants¹⁰

Problemes de socialització:

- Aïllament.
- Inseguretat.
- Agressivitat.
- Reducció de les competències socials.

Síntomes depressius:

- Plor.
- Tristesia.
- Autoestima baixa.

Pors:

- Pors específiques.
- Pressentiments que passarà alguna cosa dolenta.
- Por a la mort.
- Por a perdre la mare.
- Por a perdre el pare.

Alteracions del son:

- Malsons.
- Por a dormir sol.
- Terrors nocturns.

Síntomes regressius:

- Enuresi (pèrdua involuntària d'orina).
- Encopresi (defecació involuntària).
- Retard en el desenvolupament del llenguatge.
- Actuar com a infants més petits del que són.

Problemes d'integració a l'escola:

- Problemes d'aprenentatge.
- Dificultats de concentració i atenció.
- Disminució del rendiment escolar.
- Dificultats per compartir amb altres infants.

Respostes emocionals i de comportament:

- Ràbia.
- Canvis sobtats d'humor.
- Ansietat.
- Sensació de desprotecció i veure el món com una cosa amenaçadora.
- Sentiments de culpa (per ser responsable dels conflictes entre els pares o per no haver fet res per evitar la violència).
- Dificultat en l'expressió i el maneig de les emocions.
- Negar o treure importància a la situació violenta.
- Tendència a assumir el patiment i l'agressió com a formes naturals de relació.
- Aprenentatge de models violents i possibilitat de repetir-los, tant en el paper de víctima com en el d'agressor, amb la interiorització de rols erronis de gènere.
- Relacions conflictives i addiccions.
- Comportaments de risc i d'evasió.
- Comportaments violents dins de la llar i respostes violentes davant d'altres persones com a

¹⁰Orjuela L, Perdiges A, Plaza M, Tovar M. (2009). [Manual d'atenció a nens i nenes víctimes de violència de gènere a l'àmbit familiar](#). SaveTheChildren.

defensa. Fugida de la llar.

Síntomes d'estrès posttraumàtic:

- Insomni.
- Malsons recurrents.
- Fòbies.
- Ansietat.
- Experimentació reiterada del trauma.
- Trastorns dissociatius.

Parentalització:

- Assumir rols parentals i protectors envers els germans petits.
- Assumir rols parentals de protecció envers la mare.

ANNEX 2. Exemples i indicadors de sospita de situacions de violència masclista en els àmbits laboral i social/comunitari

Les manifestacions de la violència masclista poden prendre múltiples formes i donar-se en àmbits i contextos ben diferents. Per aquesta raó, convé tenir presents les diferents manifestacions de la violència masclista, també en funció de l'àmbit en que tenen lloc. A continuació presentem un seguit d'indicadors de sospita relacionats amb els diferents àmbits de la violència masclista.

- **Exemples de violència masclista en l'àmbit laboral: assetjament sexual i assetjament per raó de sexe (Taula A.3.1.)**
- **Indicadors de sospita en l'àmbit social i comunitari: matrimonis forçats (Taula A.3.2.)**
- **Indicadors de sospita en l'àmbit social i comunitari: Mutilació Genital Femenina (Taula A.3.3.)**

Amb tot, aquestes situacions no poden entendre's com un conjunt d'ítems d'un qüestionari, sinó més aviat com una sèrie de pistes que poden orientar als i les professionals en la detecció activa d'aquest tipus de situacions.

Taula A.2.1. Exemples de violència masclista en l'àmbit laboral¹¹

Exemples d'assetjament sexual

Assetjament verbal

- Fer comentaris sexuals obscens
- Fer bromes sexuals ofensives
- Formes d'adreçar se denigrants o obscenes
- Difondre rumors sobre la vida sexual d'una persona
- Preguntar o explicar fantasies, preferències sexuals
- Fer comentaris grollers sobre el cos o l'aparença física
- Parlar sobre les pròpies habilitats / capacitats sexuals
- Invitacions persistents per participar en activitats socials lúdiques, tot i que la persona objecte de les mateixes hagi deixat clar que resulten no desitjades i inoportunes.
- Oferir / fer pressió per concretar cites compromeses o trobades sexuals
- Demandes de favors sexuals

Assetjament no verbal

- Mirades lascives al cos
- Gestos obscens
- Ús de gràfics, vinyetes, dibuixos, fotografies o imatges d'Internet de contingut sexualment explícit.
- Cartes, notes o missatges de correu electrònic de contingut sexual de caràcter ofensiu

Assetjament físic

- Apropament físic excessiu
- Arraconar; buscar deliberadament quedar-se a soles amb la persona de forma innecessària

¹¹ Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball. Departament de Treball. [La prevenció i abordatge de l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe a l'empresa](#). Departament de Treball. Generalitat de Catalunya.

- El contacte físic deliberat i no sol·licitat (pessigar, tocar, massatges indesitjats)
- Tocar intencionadament o "accidentalment" les parts sexuals del cos

Exemples d'assetjament per raó de sexe

- Conductes discriminatòries pel fet de ser una dona.
- Formes ofensives d'adreçar-se a la persona.
- Ridiculitzar, menystenir les capacitats, habilitats i el potencial intel·lectual de les dones.
- Utilitzar humor sexista.
- Menystenir la feina feta per les dones.
- Ridiculitzar les persones que assumeixen tasques que tradicionalment ha assumit l'altre sexe (per exemple, infermers homes).
- Ignorar aportacions, comentaris o accions (excloure, no prendre seriosament).

Taula A.2.2. Indicadors de sospita en l'àmbit social i comunitari: matrimonis forçats¹²

Educació

- Absentisme
- Descens en el rendiment
- Problemes de puntualitat
- Notes baixes
- Ser exclòs/osa de l'educació per part dels qui tenen la tutela
- Prohibició de participar en activitats extraescolars
- Manca de motivació

Salut

- Autolesions
- Temptativa de suïcidi
- Trastorns alimentaris
- Depressió
- Aïllament
- Abús de substàncies
- Fet d'anar acompanyada a les visites mèdiques
- Discapacitat física o mental
- Embaràs precoç o indesitjat

Treball

- Baix rendiment i absentisme
- Opcions limitades de carrera professional
- Prohibició de treballar
- Impossibilitat d'assistir a viatges laborals
- Control financer il·lògic: confiscació del sou

Història familiar

- Mort d'un dels progenitors
  - Discussions familiars
  - Fugues del domicili
  - Restriccions irracionals, com ara retenir la persona al domicili
- Germà/ana/ns/anes forçades a casar-se, denunciades com a desaparegudes

¹² Programa de Seguretat contra la Violència Masclista. Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació (2009). [Procediment de prevenció i atenció policial dels matrimonis forçats](#). Programa de Seguretat contra la Violència Masclista. Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació. Generalitat de Catalunya.

Taula A.2.3. Indicadors de sospita en l'àmbit social i comunitari: Mutilació Genital Femenina (MGF)¹³

Indicadors de sospita

Són indicadors de sospita d'haver-se produït recentment una MGF quan, a uns antecedents de viatge/vacances al país d'origen afegim:

- Tristesa i manca d'interès.
- Canvis de caràcter.
- Caminar amb les cames juntes o molt separades.
- Neguit a l'hora d'asseure's.
- Pal·lidesa cutaneomucosa.
- Síntomes d'anèmia subaguda.
- No realitzar exercicis físics o no voler participar en jocs que impliquen activitat.
- Comentaris fets a les companyes de l'escola.

Conseqüències

Les conseqüències immediates de la pràctica de la mutilació poden ser: dolor sever, hemorràgia i, per tant, anèmia, infecció, ulceració de la regió genital, lesions del teixit adjacent i retenció d'orina, entre altres. L'hemorràgia i la infecció poden, fins i tot, causar la mort. No oblidem l'impacte psicològic que pot portar a la víctima a situacions d'ansietat, depressió, terror, sentiments d'humiliació i trastorns sexuals.

Les conseqüències a curt i llarg termini de la pràctica de la mutilació genital poden ser diverses i les podem diferenciar en l'àmbit físic, psicològic i sexual.

Àmbit físic:

- Transmissió d'infeccions com el VIH, l'hepatitis o el tètanus, per l'ús d'instruments no esterilitzats.
- Anèmies cròniques.
- Problemes genitourinaris: fistules genitourinàries, retenció, incontinència i/o infeccions urinàries, dolors menstruals, hematocolpos (retenció del contingut menstrual a la vagina), infeccions genitals, esterilitat.
- Complicacions obstètriques.

Àmbit psicològic:

- Depressió, terror, pors...
- Confusió i sentiments de contradicció per la diferència de valors de la societat d'origen i la societat on viuen.
- Pors al rebuig de la seva gent si no accedeixen a la pràctica de la mutilació genital.
- Incerteses i temors de les nenes i adolescents que ara viuen a Catalunya i, havent estat mutilades, prenen consciència de la seva situació.
- Pors a les primeres relacions sexuals o al part, en les noies o dones que han estat mutilades.
- Sentiments de culpa de mares mutilades que han acceptat o, fins i tot, promogut la pràctica de la mutilació a les seves filles.

Àmbit sexual:

- Disminució de la sensibilitat sexual.
- Dolor en les relacions sexuals.
- Davallada de l'impuls sexual.
- Anorgàsmia.
- Por i rebuig.

¹³ Secretaria per a la Immigració. Departament d'Acció Social i Ciutadania (2007). [Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina](#). Secretaria per a la Immigració. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Generalitat de Catalunya.

ANNEX 3. Indicadors de sospita en el marc de la salut

Els indicadors de sospita de situacions de violència masclista poden diferir segons el context i el tipus de servei. A continuació presentem un recull d'indicadors específics per a l'àmbit de la salut:

- **Indicadors de sospita genèrics en el marc de la salut (Taula A.2.1.)**
- **Indicadors de sospita específics en el marc de la salut mental (Taula A.2.2.)**

Amb tot, aquestes situacions no poden entendre's com un conjunt d'ítems d'un qüestionari, sinó més aviat com una sèrie de pistes que poden orientar als i les professionals en la detecció activa d'aquest tipus de situacions.

Taula A.3.1. Indicadors de sospita en el marc de la salut¹⁴

Antecedents conductuals de la dona
<ul style="list-style-type: none">
- Haver patit o presenciat maltractaments a la infantesa (s'ha de preguntar sobre aquest aspecte).
- Informació sobre situacions de maltractaments passats o presents per part de familiars, amigats o altres professionals o institucions.
- Història d'abús de medicació, principalment psicofàrmacs.
- Història de conductes d'evasió: abús d'alcohol i drogues.
- Història d'intent/s de suïcidi.
- Història d'accidents repetits (domèstics, caigudes, fent esport, etc.).
- Trastorns de la conducta alimentària.
Antecedents ginecoobstètrics
<ul style="list-style-type: none">
- Lesions en els genitals, abdomen o pits (principalment durant l'embaràs).
- Disparèunia (dolor durant o després del coit), dolor pelvià i infeccions genitals de repetició.
- Absència de control de la fecunditat: embaràs no desitjat o no acceptat.
- Retard en la sol·licitud d'atenció prenatal.
- Història d'avortaments o IVE de repetició.
- VIH+ o sida.
Motius de consulta
<ul style="list-style-type: none">
- No es troba un diagnòstic que pugui justificar els símptomes.
- Símptomes somàtics repetitius: principalment dolors crònics, molèsties gastrointestinals.
- Símptomes psicològics repetitius: trastorns del son, crisis de pànic i ansietat, depressió i ansietat.
Pautes d'utilització dels serveis sanitaris
<ul style="list-style-type: none">
- Hiperfreqüentació o alternança d'hiperfreqüentació amb períodes de llargues absències. Incompliment de cites i de tractaments.
- Presència constant de la parella o d'alguna persona acompanyant a la consulta.
- Utilització repetitiva dels serveis d'urgències.
- Hospitalitzacions freqüents sense diagnòstics que ho justifiquin.
Presentació de lesions durant la consulta
<ul style="list-style-type: none">
- Retard en la demanda d'assistència per lesions físiques.
- Incongruència entre el tipus de lesió i l'explicació del motiu.

¹⁴ Departament de Salut (2009). *Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya*. [Document Marc](#). Departament de Salut. Generalitat de Catalunya.

- Distribució central de les lesions, o lesions en llocs normalment amagats per les robes.
- Lesions en genitals.
- Hematomes o contusions en zones sospitoses: cara i cap, cara interna dels braços i cames
- Lesions en diferents moments de curació (violència al llarg del temps).
- Lesions per defensa (per exemple, cara interna de l'avantbraç).
- Lesions de sospita de passivitat extrema: cremades per cigarretes.

Taula A.3.2. Indicadors de sospita específics per l'àmbit de la salut mental¹⁵

- **Trastorns psiquiàtrics i consum de substàncies:** depressió, trastorn per estrès posttraumàtic, trastorns d'ansietat, trastorns de somatització i intents d'autòlisi.
- **Discurs poc coherent:** la dissociació del discurs, parlar en tercera persona, determinades construccions cognitives, així com la dificultat per a explicar un determinat fet o explicar-lo segmentadament a partir de records aïllats pot ser un indicador que la persona està patint.
- **Actituds i estat emocional:** les actituds de temor, nerviosisme, manca de contacte visual, inquietud, símptomes d'evitació i de negació, sobresalt al mínim soroll, mirades inquietes a la porta, passivitat, tendència a culpabilitzar-se i a exculpar l'home que exerceix la violència, reticència a respondre preguntes, incapacitat per prendre decisions... Es tracta d'elements que poden indicar que la dona es troba en situació de violència. Pel que fa a l'estat emocional, els símptomes principals poden ser la tristesa, la por de morir, les idees suïcides i l'ansietat extrema.
- **Antecedents d'abusos o situacions de violència.** Atesa l'alta prevalença d'antecedents d'abusos i testimoniatge de situacions de violència en la infància entre les dones afectades per violència masclista, aquest element constitueix tant un factor de risc com un indicador de sospita de situacions de violència masclista.
- **Relació de parella dominada per l'home.** Pot ser que la dona arribi a les consultes de salut acompanyada per la seva parella; cal parar atenció i observar la dinàmica entre tots dos. Alguns indicadors de sospita d'una relació abusiva o de dominació per part de l'home són el fet d'intentar controlar tot el que diu i fa la dona: quan li està constantment a sobre i vol estar present en tot moment en la consulta, quan contesta les preguntes del o de la professional en lloc de la dona, o bé quan la dona calla i li cedeix la paraula a l'acompanyant. Les noies joves són més vulnerables al fet de trobar-se en relacions de dependència i dominació per part de la seva parella.
- **Dones que acudeixen als serveis per trobar una solució al problema de la parella.** Algunes dones porten el seu marit o parella als serveis de salut considerant que té un problema – sovint associat a la salut mental o al consum perjudicial de substàncies –, amb la intenció de demanar ajut per solucionar la problemàtica del seu company. Pot ser que darrere d'aquesta situació s'amagui un problema de violència masclista atribuït a una patologia mental o al consum perjudicial de substàncies i que, per tant, la dona busqui recursos per canviar i solucionar aquesta situació a través dels serveis de salut.

¹⁵ Departament de Salut (2010). *Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya*. [Document Operatiu de Salut Mental](#). Departament de Salut. Generalitat de Catalunya.

ANNEX 4. Protocol de Valoració del Risc

Des del Circuit de Violència Masclista de Barcelona s'ha elaborat un **Protocol per a la Valoració del Risc de les situacions de violència masclista en l'àmbit de la parella (RVD-BCN)** que pot ser d'ajuda als i les professionals a l'hora d'avaluar el risc d'aquesta situació per a la vida de la dona.

Podeu consultar el vídeo tutorial “Sessió formativa RDV-BCN Protocol de valoració del risc de violència de parella contra la dona per part de la seva parella o exparella” a càrrec de Margarida Saiz Lloret (tècnica de la direcció del Programa de Dona de l'Ajuntament de Barcelona i coordinadora de la Comissió Tècnica Interinstitucional de seguiment del procés d'implementació del Protocol de BCN) en el següent enllaç:

<https://www.youtube.com/watch?v=TAZ-6rAsFBg&feature=youtu.be>

Es recorda que el RVD-BCN és útil:

1. Per valorar el risc de violència de parella o ex-parella, però no pas per la resta de situacions de violència masclista.
2. Quan es disposa d'informació respecte de 7 o més factors de risc. En cas contrari, es recomana no fer valoracions definitives fins a completar el nombre mínim de factors de risc esmentats.

Si malgrat no disposar d'informació sobre molts factors de risc la puntuació resultant està en la franja alta del mig risc, es recomana al/ a la professional que intenti obtenir més informació davant la possibilitat que, en tenir-la, la valoració resultant passi a ser d'alt risc.

RVD-BCN

Protocol de valoració del risc de violència de parella contra la dona

Núm. d'expedient / Núm. d'història: _____ Data de la valoració: / /

Nom i cognoms de la dona: _____

DNI / NIE / Passaport: _____ Data de naixement: / /

Història de conducta violenta de la parella o exparella		SÍ	NO	ES DESCONEIX
1	Agressions o violència física i/o sexual en els últims 18 mesos cap a la dona o cap a parelles anteriors.	☐	☐	☐
2	Agressions o violència vers terceres persones siguin familiars (fills/filles o d'altres) o no.	☐	☐	☐
3	Agressions a la dona quan estava embarassada.	☐	☐	☐
4	Antecedents policials/judicials de violència vers la parella/exparella (parella actual o altres parelles en episodis anteriors).	☐	☐	☐
5	L'agressor ha trencat mesures judicials de protecció de la dona.	☐	☐	☐
Amenaces i/o abusos greus contra la dona		SÍ	NO	ES DESCONEIX
6	La dona ha rebut amenaces greus i creïbles, i/o amb ús d'armes respecte la seva integritat física.	☐	☐	☐
7	La dona ha patit un abús emocional i verbal greu en els últims 6 mesos.	☐	☐	☐
Circumstàncies agreujants		SÍ	NO	ES DESCONEIX
8	La dona comunica al presumpte agressor la voluntat de separar-se o fa menys de sis mesos que s'ha produït la separació.	☐	☐	☐
9	Increment en els últims sis mesos en la freqüència o gravetat dels episodis de violència.	☐	☐	☐
10	El presumpte agressor abusa de drogues i/o alcohol.	☐	☐	☐
11	Diagnòstic o història de trastorn mental sever del presumpte agressor.	☐	☐	☐
12	Tinença o fàcil accés a armes per part del presumpte agressor.	☐	☐	☐
13	Intents o idees de suïcidi per part del presumpte agressor.	☐	☐	☐
14	Control extrem dels actes de la dona per gelosia o similar.	☐	☐	☐
Factors de vulnerabilitat de la dona		SÍ	NO	ES DESCONEIX
15	Aïllament social i/o manca de recursos personals de la dona, i/o la dona justifica la violència exercida del presumpte agressor, i/o presència de fills/filles menors i/o dependents de la dona.	☐	☐	☐
Percepció de la situació de risc per part de la dona		SÍ	NO	ES DESCONEIX
16	La dona creu que el presumpte agressor és capaç de matar-la personalment o a través de terceres persones.	☐	☐	☐
SUMA DE RESPOTES AFIRMATIVES / VALORACIÓ DEL RISC		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
RISC BAIX (d'1 a 7 respostes afirmatives)		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
RISC MITJÀ (de 8 a 9 respostes afirmatives)		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
RISC ALT (de 10 a 16 respostes afirmatives)		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
		TOTAL		<input type="text"/>
		ES DESCONEIX		<input type="text"/>

L'RVD-BCN és útil si es disposa d'informació de 7 o més factors de risc. En cas contrari es recomana no fer valoracions definitives fins a completar el nombre mínim de factors de risc esmentats.

En qualsevol explotació de l'obra autoritzada per la llicència es farà constar l'autoria.

CIRCUIT BARCELONA
CONTRA LA VIOLENCIA
VERS LES DONES

Altres factors clau per valorar el risc que viu aquesta dona i que es troben a faltar a la llista anterior (enumerar però no puntuar)

Està embarassada en el moment de fer aquesta valoració.

Hi ha indicis que la parella o exparella té intenció de matar-la.

Altres (especificar-los):

-

-

-

VALORACIÓ DEL RISC PER PART DEL O DE LA PROFESSIONAL

La valoració del risc per part del o de la professional es fa a partir dels apartats anteriors (puntuació obtinguda, quantitat de factors de risc sense informació i presència d'altres factors de risc importants per aquesta valoració).

RISC BAIX RISC MITJÀ RISC ALT

Observacions d'interès

ACTUACIÓ EN FUNCIÓ DE LA VALORACIÓ DEL RISC ACTUALMENT EXISTENT

CIRCUMSTÀNCIES PREVISIBLES QUE PODEN AUGMENTAR EL NIVELL DE RISC EN EL FUTUR (ALERTA)

(Per exemple: l'agressor surt de la presó, l'agressor torna del país d'origen o d'altres destinacions, etc.)

Professional que fa la valoració:

Nom i cognoms o núm. d'identificació: _____

Adreça electrònica: _____ Telèfon/s: _____ Fax: _____

DNI / NIE / Passaport: _____ Adreça: _____

En qualsevol explotació de l'obra autoritzada per la llicència es farà constar l'autoria.

22

La suma de respostes afirmatives indica un nivell de risc segons els intervals definits a l'RDV-BCN:

- **Risc baix:** entre 1 i 7 punts
- **Risc mitjà:** entre 8 i 9 punts
- **Alt risc:** entre 10 i 16 punts

ANNEX 5. Model de full de derivació

Dades del servei al que es deriva

Servei al que es deriva:

Dades del servei que deriva

Servei que deriva:

Professional que deriva:

Data de derivació:

Nucli:

Dades de la dona

Nom i cognoms de la dona:

NIF:

Edat:

Adreça:

Nucli:

Telèfon de contacte:

Dades de la intervenció realitzada i de la valoració de la situació

Motiu de la derivació (*breu explicació de la situació personal i socio-familiar de la persona, formes i indicadors de violència masclista identificats*) i objectiu de la derivació:

Genograma (o descripció de la unitat de convivència):

Recull d'intervencions realitzades:

Observacions:

ANNEX 6. Model de full d'informació dels recursos d'urgència

Na .....,
major d'edat i amb DNI ....., manifesta haver estat informada per la tècnica municipal dels recursos i serveis públics de caràcter gratuït existents per l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació de les dones que han patit o pateixen violència masclista, en l'àmbit territorial de Catalunya.

Mitjançant el present document i perquè consti als efectes oportuns, renuncia expressament al recurs d'urgència¹⁶ i/o al recurs de llarga estada¹⁷ que li han estat oferts.

Signatura
Sant Pere de Ribes, a (data)

---

¹⁶ Recurs d'urgència: recurs d'acolliment existent en els casos en què s'ha de produir la sortida immediata del domicili per part de la dona i els seus fills i/o filles dependents, a fi de garantir-ne la seva seguretat i integritat personal. Recurs gestionat per l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes.

¹⁷ Recurs de llarga estada: recurs especialitzat d'acolliment i recuperació que ofereix atenció integral per a possibilitar el procés de recuperació i reparació a les dones i els seus fills i/o filles dependents, que requereixen un espai de protecció a causa de la situació de risc motivada per la violència masclista, tot vetllant per la seva autonomia. Recurs gestionat per la Generalitat de Catalunya.

ANNEX 7. Model d'informe de comunicació a òrgans judicials

L'Annex III del Protocol Marc estableix la següent proposta d'informe de comunicació a òrgans judicials.

Proposta d'informe de comunicació a òrgans judicials

- Nom i cognoms de la dona.
- Domicili i telèfon.
- Dia/dies en què s'ha efectuat l'atenció/les atencions.
- Presència de lesions físiques (sí/no).
- Descripció de les lesions / del fet.
- Episodis anteriors de violència (sí/no, descripció).
- Estat emocional de la dona.
- Existència de menors vinculats (sí/no).
- Denúncies prèvies (sí/no).
- Si té ordre de protecció.
- Si hi ha hagut un trencament de l'Ordre de Protecció.
- Si disposa de telèfon d'assistència mòbil.
- Situació actual de l'agressor: empresonat, compliment de les mesures penals alternatives i de la mesura de justícia juvenil, al carrer en situació coneguda o desconeguda.
- Factors de protecció.
- Tipologia d'atenció feta.

En el cas que la dona desitgi emprendre un procés judicial **cal informar-la del funcionament i la temporalitat del procés**, així com dels seus drets i les possibles resolucions del fet.

Cal tenir en compte que si la dona vol sol·licitar una Ordre de Protecció i té menors al càrrec cal sol·licitar una **Ordre de Protecció pels menors**.

ANNEX 8. Materials i recursos pedagògics per a la prevenció

A continuació trobareu un recull de materials i recursos pedagògics i plataformes web, extretes del *Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista*, dirigides a prevenir i sensibilitzar als i les joves en matèria de violència masclista.

Materials i recursos pedagògics:

- **“Assegura’t”**. (Departament d’Interior, 2010). Còmic editat pel Programa de seguretat contra la violència masclista, amb l’objectiu de prevenir les violències masclistes entre la joventut. Disponible a:
www.gencat.cat/interior/violenciamasclista/comic-vm/index.html
- **“Dones del nord, dones del sud”**. (Institut Català de les Dones). Material audiovisual adreçat a professionals que treballen amb col·lectius de migrades. Es tracta d’un DVD i una guia complementària que tenen per objectiu ajudar a identificar i prevenir la violència masclista.
- **“El semàfor de la violència de gènere”**. (Unitat d’Igualtat de la Universitat de València). Test per a frenar, detectar i prevenir la violència de gènere. Disponible a:
www.uv.es/igualtat/semaforoval.pdf
- **“Guía de sensibilización para jóvenes contra la trata de mujeres con fines de explotación sexual”**. (Federación Mujeres Progresistas, 2008). Cinc històries en forma de còmic per a la sensibilització sobre el tràfic de dones amb finalitat d’exploració sexual. Disponible a:
www.educarenigualdad.org/media/pdf/uploaded/old/Mat_184_Guia_sensi_trata_2.pdf
- **“La Cenicienta que no quería comer perdices”**. (López, N. i Cameros, M., 2009). Disponible a: www.lacenicientaquenoqueriacomerperdices.com
- **“Cuentos para antes de despertar”**. (López, N. i Cameros, M., 2012). Disponible a:
<http://es.slideshare.net/csajuani/los-coloresmyriamnunila>
- **“Materiales didácticos para la prevención de la violencia de género. Educación secundaria”**. (Gorrotxategi, M. i De Haro, I. M., 1999). Materials i dinàmiques per realitzar amb adolescents i joves amb orientacions metodològiques i propostes d’activitats. Disponible a: www.bvsde.paho.org/bvsacd/cd59/materiales.pdf
- **“Materials Talla amb els mals rotllos”**. (Direcció General De Joventut i Institut Català De Les Dones). Dinàmiques per portar a terme actuacions de prevenció de relacions abusives amb persones joves d’entre 14 a 17 anys.
- **“No te lies con los chicos malos. Guía no sexista dirigida a chicas”**. (Urruzola, M. J., 2005). Guia adreçada a les noies joves que comencen les seves primeres relacions. Disponible a: www.educacionenvalores.org/IMG/pdf/Mat_8_Doc_5_Notelies.pdf
- **Opuscle sobre mesures d’autoprotecció per a dones**. (Departament d’Interior). Recull d’estratègies perquè les víctimes potencials de violència masclista en l’àmbit

de la parella puguin minimitzar el risc. Està disponible en cinc idiomes: català, castellà, anglès, francès i àrab.

- **“Pillada por ti”**. (Duran, C. i Giner, M. A., 2011). Còmic per a la prevenció de la violència masclista en l'àmbit de la parella, adreçat principalment a estudiants d'ESO, editat per la Delegación del Gobierno para la Violencia de Género, Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad. Disponible a: www.xurl.es/pilladaporti
- **“Salut i escola”**. (Departaments d'Ensenyament i de Salut). Programa adreçat a la població adolescent de segon cicle d'ESO dels centres públics i concertats. sobre promoció i prevenció de la salut. Disponible a:
www.gencat.cat/educacio/butlleti/professors/noticies/salutiescola.htm
- **“Violència masclista en la parella: desmuntem mites?”** (Institut Català de les Dones). Exposició itinerant que proposa una revisió d'alguns mites associats a l'amor romàntic i a la violència masclista. Disponible a:
http://dones.gencat.cat/web/.content/03_serveis/docs/exposicio_violencia_masclista.pdf

Recursos web:

— **Fundació Wassu-UAB**. Organització científica d'àmbit internacional que actua per a la prevenció de la Mutilació Genital Femenina (MGF). Recull un conjunt de recursos per a professionals, materials per a la intervenció amb famílies i manuals i guies professionals.

www.mgf.uab.cat

— **EduAlter**. Es tracta d'una xarxa de recursos sobre educació per a la pau, el desenvolupament i la interculturalitat. Inclou una llista temàtica de materials sobre la perspectiva de gènere.

www.edualter.org/material.ca.htm

— **Educació en valors**. Portal web de FETE-UGT que recull eines didàctiques, informació i orientació per al professorat en relació amb l'educació en valors i l'educació per al desenvolupament.

www.educacionenvalores.org/spip.php?page=catala&lang=ca

— **Educagénero**. Portal web amb l'objectiu de socialitzar i difondre recursos educatius en matèria d'educació sexual, coeducació i convivència per a professionals i persones interessades en la temàtica.

www.educagenero.org/index.html

— **Educant en la igualtat**. Programa de FETE-UTG en col·laboració amb l'Institut de la Mujer i el Ministerio de Igualdad, amb l'objectiu de crear un punt de referència i confluència del món educatiu en relació amb les polítiques d'igualtat i per una societat més justa.

www.educandoenigualdad.com/spip.php?page=catala&lang=ca

— **Educar en la igualdad.** Es tracta d'una plataforma web que recull recursos educatius per a la igualtat i la prevenció de la violència vers les dones.

www.educarenigualdad.org

— **Ni bella ni bestia.** Espai jove en el qual tant nois i noies joves com pares i mares, professors, etc., poden explicar els seus dubtes en relació amb les relacions de parella, afectives i sexuals, i on s'ofereix escolta i ajuda per solucionar-los.

www.nibellanibestia.org

— **Por los buenostratos.** Campanya impulsada per l'ONG Acción en red, adreçada a noies i nois joves per a la millora de les relacions interpersonals i la prevenció de la violència interpersonal, especialment en l'àmbit de la parella.

www.porlosbuenostratos.org/presentacion

— **Portal Paula.** És una plataforma web adreçada al professorat i els mestres per facilitar la incorporació de l'educació per a la pau en el treball quotidià a les aules, des de qualsevol nivell educatiu i àrea curricular. Entre els àmbits temàtics que aborda, inclou un eix específic sobre gènere.

www.portalpaula.org/esfera/continguts/continguts.php?esfera=3&lng=cat

— **Projecte de coeducació de l'institut Maremar.** Recull de recursos i materials didàctics en el marc del projecte de coeducació impulsat per l'institut Maremar, amb l'objectiu d'educar per a la igualtat i la no-violència.

www.xtec.cat/iesmaremar/cincoedu.htm

— **That'snotcool.** Suport digital de la campanya nacional d'educació pública dels EUA que utilitza exemples del control, la pressió i l'amenaça a través de les noves tecnologies per prevenir les situacions d'abús en parelles joves.

www.thatsnotcool.com

— **ToleranceSpinning.** Plataforma web resultant del projecte subvencionat pel programa "Daphne" 2003 de la Comissió Europea, que recull recursos per a la prevenció de la violència i la promoció de la tolerància en nens/es i joves.

www.tolerancespinning.org

— **Yoligoyodecido.** Portal que promou relacions afectives i sexuals sense pressions i de bon tracte.

www.yoligoyodecido.wordpress.com/descarga-la-miniguia-yo-ligo-yo-decido

— **X-Igual.** Programa educatiu dirigit a centres d'educació secundària per la promoció de la igualtat d'oportunitats i la prevenció de la violència de gènere entre joves. Aquest portal web convida a la reflexió a través de vídeo-jocs i, en general, de les noves tecnologies. És una iniciativa de la Fundació Pere Tarrés, amb el finançament del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç i la col·laboració de l'Institut de la Mujer, el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, l'Institut Català de les Dones i l'Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona.

x-igual.org

—**Blog “El dit a la nafra”**. Blog de @RobenFawkes (psicòleg especialitzat en la violència masclista) que recull materials, eines, reflexions i estratègies per la lluita contra la violència masclista.

elditalanafra.blogspot.com.es